

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Eliška Kocurková

Pomoc obětem trestných činů

Diplomová práce

Olomouc, 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Pomoc obětem trestných činů vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. března 2021

Eliška Kocurková

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce **JUDr. Petře Masopust Šachové, Ph.D.**, za cenné rady a odbornou pomoc, kterou mi poskytovala při zpracování mé diplomové práce a za čas, který mi věnovala. Současně bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří mi byli ochotni věnovat svůj čas a poskytli mi potřebné informace. Poděkování patří také všem mým blízkým, kteří mi byli nekonečnou podporou po celou dobu studia.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1 Obecně k obětem trestných činů	9
1.1 Definice oběti s vymezením rozdílu mezi obětí a poškozeným	9
1.2 Proces viktimizace	10
2 Práva obětí trestných činů dle ZOTČ	12
2.1 Potřeby obětí a jejich postavení v trestním řízení	12
2.2 Právo na poskytnutí odborné pomoci	14
2.2.1 Psychologické poradenství	14
2.2.2 Sociální poradenství	14
2.2.3 Poskytování právních informací a právní pomoc	15
2.2.4 Restorativní programy	15
2.3 Právo na poskytnutí bezplatné odborné pomoci	16
2.3.1 Zvlášť zranitelná oběť	16
2.3.2 Podmínky pro poskytnutí bezplatné odborné pomoci	17
2.4 Právo na informace	17
2.5 Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím	18
2.6 Právo na ochranu před druhotnou újmou	19
2.6.1 Zabránění kontaktu oběti či jí blízké osoby s osobou, jež označila za pachatele, s osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede	19
2.6.2 Podání vysvětlení a výslech oběti	20
2.6.3 Právo oběti být doprovázena důvěrníkem	21
2.6.4 Prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život	22
2.7 Právo na peněžitou pomoc	23
3 Zkušenosti odborníků s aplikací ZOTČ v praxi	25

3.1	K vymezení zvlášť zranitelné oběti dle ust. § 2 odst. 4 ZOTČ	26
3.2	K právu obětí na informace dle dílu druhého ZOTČ.....	28
3.3	K právu obětí na ochranu před druhotnou újmou dle dílu pátého ZOTČ.....	30
3.4	K právu obětí na peněžitou pomoc dle dílu šestého ZOTČ.....	33
3.5	K míře informovanosti společnosti o právech obětí trestných činů	34
3.6	Další praktické problémy poskytování pomoci obětem trestné činnosti	35
3.7	K právní úpravě pomoci obětem trestných činů obecně.....	36
4	Doporučení a návrhy změn de lege ferenda	37
4.1	Účel ZOTČ	37
4.2	Vymezení zvlášť zranitelné oběti	37
4.3	Postavení organizací a advokátů v systému pomoci obětem trestných činů	41
4.4	Právní úprava restorativních programů	42
4.5	Informování oběti	43
4.6	Další doporučení pro praxi	45
4.6.1	K délce řízení o přiznání peněžité pomoci	45
4.6.2	K prevenci sekundární újmy	46
	Závěr	48
	Zdroje.....	51
	Abstrakt (abstract)	56
	Klíčová slova (key words)	57
	Seznam příloh.....	58

Seznam použitých zkratk

OČTR	orgány činné v trestním řízení
OSŘ	zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
Směrnice	směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV
TŘ	zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZA	zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
ZOM	zák. č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
ZOTČ	zák. č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
ZOPČR	zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ZOS	zák. č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob, ve znění pozdějších předpisů
ZSS	zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
BKB	Bílý kruh bezpečí, z.s., IČO: 47607483, se sídlem U Trojice 1042/2, Smíchov, 150 00 Praha
In Iustitia	In IUSTITIA, o.p.s, IČO: 26569655, se sídlem Rybná 716/24, Staré Město, 110 00 Praha 1
La Strada	La Strada Česká republika, o.p.s., IČO: 25656317, sídlo skryto
Nomia	NOMIA, z.ú., IČO: 03087379, se sídlem třída Edvarda Beneše 575/90, Třebeš, 500 12 Hradec Králové
PMS	Probační a mediační služba České republiky
proFem	proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o. p. s., IČO: 25768255, se sídlem V luhu 715/6, Nusle, 140 00 Praha 4
Restorativ	Restorativ, z. s., IČO: 09057811, se sídlem Tyršova 184/1, Pod Cvilínem, 794 01 Krnov

Úvod

Do pozice oběti trestného činu se může dostat každý, i když si to řada z nás nejspíše nerada připouští. Z činností, jež vykonáváme denně bez většího přemýšlení, se může stát událost, jež nás může poznamenat do konce života. Již samotná skutečnost, že jsme se v takové pozici ocitli, je záležitostí bezpochyby traumatickou, o to více je následné prohlubování traumatu, ať už ze strany státních orgánů, policie, či ze strany rodiny a osob nám jinak blízkých, nežádoucích.

Přístup k obětem historicky nebyl vždy takový, jakého se snažíme dosáhnout dnes. Práva obětí byla dlouho opomíjena, pozornost směřovala pouze k odhalení pachatele, prakticky až ve 30. letech 20. století začala být pozornost věnována také obětem, a to jak z hlediska právního, tak i psychologického.¹ V České republice byl v tomto ohledu přelomovým zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Přesto byla právní úprava práv obětí stále velmi roztržštěná a nedosahovala standardu, jenž byl vyžadován i v rámci mezinárodněprávních závazků. Řešení přineslo přijetí komplexní právní úpravy, a to právě ZOTČ, což je v oblasti obětí trestných činů, jejich práv a postavení, nepochybně třeba považovat za vykročení správným směrem.

Otázkou zůstává, zda jsou instituty v tomto zákoně zakotvené skutečně v praxi řádně využívány a aplikovány. Mají oběti trestných činů skutečně možnost využívat odborné pomoci? Jsou oběti o svých právech dostatečně informovány? Je aktivně předcházeno sekundární viktimizaci obětí? Naplňují při zacházení s oběťmi trestných činů OČTŘ požadavky a standardy zakotvené v ZOTČ? Na tyto otázky i posouzení dalších aspektů aplikace ZOTČ v praxi se v této diplomové práci zaměřím. Mým cílem je nejen poskytnout souhrnný teoretický popis jednotlivých práv, která obětem náleží, ale zejména zjistit, jak jsou tato práva a instituty využívány v praxi, odkrýt případné problémy spojené s pomocí obětem trestných činů, jakož i zjistit, zda je v této sféře dosahováno standardů stanovených ZOTČ i Směrnicí, a případně navrhnout adekvátní řešení ve formě praktických doporučení či změn stávající právní úpravy. Zjednodušeně řečeno je mým cílem poskytnout čtenáři komplexní náhled do praxe v oblasti péče o oběti trestných činů.

K dosažení cíle mé diplomové práce považuji v první řadě za nezbytné definovat oběť trestného činu a vymežit rozdíly mezi postavením obětí trestných činů a poškozených, a to zejména s ohledem na podobnost a provázanost těchto pojmů. Za účelem snazšího porozumění

¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. 2. uprav. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 98-99.

následujícím kapitolám předložím teoretické seznámení s procesem viktimizace oběti a jeho jednotlivými fázemi a zaměřím se také na potřeby obětí a jejich postavení v trestním řízení celkově. Pro provedení analýzy aktuálních problémů v oblasti pomoci obětem trestné činnosti považuji za nezbytné čtenáře stručně seznámit s jednotlivými právy obětí trestných činů zakotvených v ZOTČ, jelikož praktické užití těchto práv následně podrobím kritickému zkoumání. K získání dostatečného množství informací k provedení tohoto rozboru uskutečním rozhovory s představiteli organizací, jež poskytují pomoc obětem trestných činů v České republice. Rozhovory provedu jak s představiteli organizací, jež služby obětem poskytují již delší dobu, tak se zástupci organizací poměrně nových. Zastoupeny budou organizace státní i nestátní, organizace zaměřené pouze na specifickou skupinu obětí trestných činů i organizace poskytující pomoc obětem bez ohledu na trestný čin, jehož obětí se osoby staly, a také organizace působící ve velkých městech i organizace, jejichž působištěm jsou města menší. Tímto různorodým způsobem výběru dotazovaných organizací docílím věrohodného náhledu do praxe v oblasti pomoci obětem trestných činů.

V rozhovorech se zaměřím na zkušenosti zástupců těchto organizací s praktickým využíváním jednotlivých práv obětí, když cílem bude zejména odhalit případné problémy v této oblasti. Informace z rozhovorů získané následně rozeberu a zaměřím se podrobněji na oblasti v praxi nejproblémovější. V závěrečné kapitole se poté pokusím o předložení řešení zjištěných problémů, a to ve formě legislativních změn či praktických doporučení. Věřím, že takto diplomová práce poskytne nejen souhrnný teoretický základ, ale také komplexní vhled do problematiky pomoci obětem trestných činů v praxi, jejích problémů a způsobů, jak tyto problémy řešit.

1 Obecně k obětem trestných činů

V běžném životě je možno přiřadit pojmu oběť mnoho významů. Oběť můžeme chápat jako dar božstvu, jako obřad s ní spojený, jako nezištný čin ve prospěch druhých za cenu vlastní újmy, nebo jako osobu či věc, jež podlehlá nějakému zhoubnému účinku.² Z právního hlediska není však chápání pojmu oběť zdaleka tak jednoduché.

1.1 Definice oběti s vymezením rozdílu mezi obětí a poškozeným

Ani TZ, ani TŘ oběť trestného činu nijak nedefinují. Definici pojmu oběť nalezneme v ZOTČ v ust. § 2 odst. 2 a odst. 3, které mimo jiné uvádí, že obětí může být pouze osoba fyzická. Důvodová zpráva se o pojmu oběť zmiňuje mimo jiné jako o objektu zájmu OČTŘ, jelikož oběť je nositelem důkazů, a svou výpovědí přispívá k vyjasnění skutkového stavu a ke zjištění totožnosti pachatele. Podobně jako u poškozeného se o oběti hovoří jako o procesním subjektu, který je zároveň procesní stranou, které náleží tomu odpovídající práva i povinnosti.³

Pojem poškozený je definován v ust. § 43 odst. 1 TŘ pozitivně, v § 43 odst. 2 TŘ poté negativně. V postavení poškozeného dle TŘ se může vyskytnout kterákoli fyzická osoba bez ohledu na věk, svéprávnost či charakter trestného činu, který byl spáchán, ale také osoba právnická. Pojem poškozený je pojmem procesním, je jím vymezen subjekt trestního řízení, jenž je zároveň i procesní stranou.⁴

Je zjevné, že pojem oběť trestného činu není shodný s pojmem poškozený. Oběť je pojmem užším, nezahrnujícím právnické osoby. Právnické osoby nemohou ze své podstaty cítit bolest ani pociťovat újmu. Považovat je tedy za oběti trestného činu, jak je definuje ZOTČ, by bylo v rozporu se smyslem a účelem tohoto zákona. Zároveň je však oběť pojmem širším v tom rozsahu, ve kterém za oběti považujeme také některé pozůstalé osoby, došlo-li trestným činem k usmrcení. Podobně široký výklad pojmu oběť nalezneme v kriminologické literatuře, kde tento pojem často zahrnuje i další osoby.⁵ Na toto je nutné brát ohled a tyto dva pojmy nezaměňovat.

² MEJSTRÍK, Vladimír. Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. 3. revid. vydání. Praha: Academia, 2003, s. 227.

³ Důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

⁴ ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 506 (ust. § 43).

⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

1.2 Proces viktimizace

„Viktimizací se míní proces poškozování a způsobování újmy, čímž se fakticky z jedince stává oběť určitého trestného činu.“⁶ Jde o proces, kdy se z potenciální oběti trestného činu stává oběť skutečná.⁷ Běžně jsou rozlišovány dvě fáze, a to viktimizace primární a viktimizace sekundární, tyto dvě fáze bývají dále rozšiřovány o viktimizaci terciární.

Viktimizací primární se míní bezprostřední následek útoku pachatele. Následky primární viktimizace bývají nazývány jako primární újma či primární rány. Čírtková užívá pojmu primární rány, když tyto dělí do tří podkategorií, přičemž rozlišuje fyzickou újmu, finanční újmu a emocionální újmu. Pod fyzickou újmu řadí narušení fyzické integrity, pod finanční újmu poškození či ztrátu majetku, ušlý zisk nebo náklady na uzdravení. Emocionální újma je pojmem složitějším, těžko objektivně postižitelným. Odvíjí se od prožívání oběti a je závislá na individualitě jedince.⁸ Velikovská nazývá následky primární viktimizace primární újmou a dělí je na újmu materiální neboli majetkovou, dále na újmu fyzickou a na psychospirituální zranění.⁹ Osobně považuji jednotlivé dělení následků primární viktimizace u obou autorek odlišné především pojmově, nicméně obsahově se ve velké míře překrývají.

Sekundární viktimizací se rozumí poškozování oběti ze strany okolí, ke kterému dochází až po spáchání trestného činu. Následky takového jednání nazýváme sekundární újmou. Sekundární újma má oproti primární rozdílný charakter, jde o újmu čistě psychickou. Může být způsobena širokým spektrem faktorů a může přicházet ze strany osob oběti blízkých nebo např. ze strany OČTŘ.¹⁰

Terciární viktimizace je pojem, který není ani zdaleka užíván tak široce jako viktimizace primární a sekundární. Dle Čírtkové za terciární viktimizaci považujeme stav, kdy se oběť sice objektivně uzdravila nebo jí bylo poskytnuto odškodnění, ale ani tak není schopna se s traumatizujícím zážitkem vyrovnat a v mnoha ohledech změnit způsob života. Oběť typicky změnila zaměstnání, přestane se věnovat původním zájmům apod.¹¹ Dle Fialové jde o zhoršení

⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Kriminální psychologie. Praha: Eurounion, 1998, s. 110.

⁷ NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef. Kriminologie. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 154.

⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Kriminální psychologie. Praha: Eurounion, 1998, s. 110.

⁹ VELIKOVSKÁ, Martina. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Praha: Grada, 2016, s. 53.

¹⁰ ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a kol. Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019, s. 28.

¹¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Kriminální psychologie. Praha: Eurounion, 1998, s. 111.

kvality života v podobě změn chování a prožívání, které byly způsobeny traumatem spojeným s primární viktimizací.¹²

¹² FIALOVÁ, Ivana. Management sociální práce se žáky základní školy II. Ostrava: Ostravská univerzita, 2005, s 79.

2 Práva obětí trestných činů dle ZOTČ

ZOTČ upravuje konkrétní práva obětí, resp. specifikuje, na jaké formy pomoci mají oběti nárok či jaká práva jim náleží. Konkrétně jsou jimi právo na poskytnutí odborné pomoci, právo na informace, právo na ochranu před hrozícím nebezpečím, právo na ochranu soukromí, právo na ochranu před druhotnou újmou a právo na peněžitou pomoc.

2.1 Potřeby obětí a jejich postavení v trestním řízení

Dříve než se budu věnovat teoretickému vymezení jednotlivých práv, považuji za nezbytné zamyslet se nad otázkou, jak je oběť v rámci trestního řízení vnímána a v jakém se nachází postavení, s čímž souvisí také otázka, zda katalog práv v ZOTČ odpovídá potřebám obětí.

Vymezit, jaké jsou obecně potřeby obětí trestných činů, není jednoduché. Potřeby obětí se různí a mohou se časem měnit. Bezprostředně po spáchání trestného činu může být nejsilnější potřeba bezpečí, zatímco jiné potřeby jsou dlouhodobějšího charakteru, jako např. potřeba odškodnění ze strany pachatele.¹³ Ztotožňuji se s výstupem summitu obětí trestných činů The International Association of Chiefs of Police (IACP), jenž vymezuje základní potřeby obětí. V první řadě mezi ně řadí pocit bezpečí a ochrany jak před pachatelem, tak před opakovanou viktimizací, dále možnost participace na trestním řízení, přístup k informacím o službách poskytovaných obětem, ale také o trestním řízení, a to v podobě oběti srozumitelné, a v neposlední řadě také pocit důslednosti a konsistence v přístupu úřadů a podpory z jejich strany v průběhu celého trestního řízení, jakož i v procesu zotavování z traumatu, a konečně také možnost hovořit o svém případě a být stranou státních orgánů slyšen a mít možnost ovlivnit svoji situaci a trestní řízení.¹⁴

Domnívám se, že trestní řízení tak, jak je v dnešní době nastaveno, potřeby obětí trestného činu přehlíží. Ve vymezení účelu trestního řízení dle ust. § 1 odst. 1 TŘ je význam oběti opomenut zcela. Primárním účelem trestního řízení je odhalit pachatele skutku a postavit jej před soud, který rozhodne o jeho vině či nevině. O následcích, jež trestný čin zanechal na obětech, o újmě, jež byla obětem způsobena a možnostech jejího řešení, účel nehovoří. Mám za to, že ve stejném duchu je vedeno i celé trestní řízení, když veškerá pozornost OČTŘ je směřována primárně na pachatele trestného činu a postavení oběti je vnímáno toliko okrajově.

¹³ THE VICTORIAN LAW REFORM COMMISSION. The needs of victims of crime [online]. lawreform.vic.gov.au, 11. března 2021 [cit. 23. března 2021]. Dostupné na <<https://www.lawreform.vic.gov.au/content/13-needs-victims-crime#toc-what-are-victim-needs-VTUUq84J>>.

¹⁴ IACP VICTIM INSTITUT. What Do Victims Want? Effective Strategies to Achieve Justice for Victims of Crime. Výstup ze summitu obětí trestných činů z roku 1999. 2020, s. 3.

Oběť je zásadně prostředkem pomáhajícím objasnit totožnost pachatele trestného činu. Přestože spáchání trestného činu jde nepochybně k újmě celé společnosti a polapení pachatele je klíčovým aspektem trestního řízení, je tím, komu bylo trestným činem reálně způsobena újma, nevyhnutelně oběť. Ta se náhle nachází v situaci, kdy se musí vyrovnávat s traumatizujícím zážitkem, který může mít dopad na každodenní aspekty jejího života.

Mám za to, že by oběť měla být v rámci trestního řízení vnímána jako subjekt v rovnocenném postavení s pachatelem, nikoli pouze jako důkazní prostředek sloužící k odhalení pachatele, a že by za účel trestního řízení mělo být považováno také nahrazení újmy, jež oběti vznikla. Domnívám se, že k jistému posunu ve vnímání obětí již došlo přijetím ZOTČ. ZOTČ vymezuje širokou škálu práv, jež oběti náleží. Tato práva pokrývají jednotlivě, ale zejména při vzájemném propojení a za současného využití procesních práv, jež v rámci trestního řízení náleží poškozenému, velkou škálu potřeb obětí, jsou-li však řádně aplikována. Podle mého názoru je nicméně ZOTČ pouhým přiblížením se ke standardům zacházení s oběťmi trestného činu, kterých je na místě dosáhnout. K tomu, aby byla oběť skutečně klíčovým subjektem trestního řízení, vede ještě dlouhá cesta spočívající v celkové transformaci české trestněprávní kultury.

Vodítkem, jak k takovému standardu dojít, nám může být restorativní justice. Problém přehlížení oběti v trestním řízení byl také jedním z hlavních impulzů pro její vznik. Restorativní justice nabízí změnu úhlu pohledu na řešení kriminality i potrestání pachatelů a orientuje se právě i na nápravu způsobené újmy.¹⁵ Mezi její základní principy řadíme i právo participace všech účastníků spočívající v možnosti aktivně se podílet na vyřešení trestného činu a princip nápravy újmy, jež byla trestným činem způsobena, kdy je touto újmou myšlena jak újma způsobená oběti, tak újma dopadající na širší společnost. Zároveň by však neměl být restorativní přístup uskutečňován tak, aby upřednostnil zájmy oběti nebo pachatele jednoho před druhým.¹⁶ Mám za to, že právě restorativní justice směřuje ke skutečnému pokrývání potřeb obětí trestných činů, avšak zároveň neopomíná ani pachatele, když je jejím cílem také motivace pachatele k převzetí odpovědnosti.

Věřím, že pokud by se zákonodárci při budoucím vývoji trestněprávních předpisů v České republice inspirovali právě základními principy restorativní justice, směřoval by vývoj správným směrem a postavení oběti v trestním řízení by bylo postupně posilováno.

¹⁵ RESTORATIVNÍ JUSTICE. O restorativní justici [online]. restorativni-justice.cz, [cit. 23. března 2021]. Dostupné na <<https://restorativni-justice.cz/o-restorativni-justici/>>.

¹⁶ Doporučení CM/Rec(2018)8 Výboru ministrů členským státům o restorativní justici ve věcech trestních, přijato Výborem ministrů dne 3. října 2018 na 1326. setkání náměstků ministrů.

2.2 Právo na poskytnutí odborné pomoci

Právo na poskytnutí odborné pomoci je zakotveno v ust. § 4–6 ZOTČ. Řadíme pod něj psychologické poradenství, sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací a restorativní programy. Ust. § 4 ZOTČ zakotvuje povinnost osob, které jsou zapsány v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, jenž je veden Ministerstvem spravedlnosti, poskytovat tyto služby. Subjekt, jenž hodlá poskytovat obětem pomoc podle ZOTČ, se musí akreditovat pro poskytování právních informací, restorativních programů nebo obojího. Tato akreditace je zároveň podmínkou pro získání dotací. Psychologické a sociální poradenství jsou oprávněny poskytovat subjekty, jež získaly oprávnění pro poskytování sociálního poradenství a služeb sociální prevence na základě registrace podle ZSS.¹⁷

2.2.1 Psychologické poradenství

Psychologickým poradenstvím je myšlena psychologická podpora a poskytnutí pomoci oběti zorientovat se v problémové situaci a pomoc najít prostředky, které pro ni mohou být vhodné ke zvládnutí takové situace.¹⁸ Dle ust. § 39 odst. 2 ZOTČ jsou tuto službu oprávněny obětem poskytovat subjekty, které získaly oprávnění pro poskytování sociálního poradenství a služeb sociální prevence na základě rozhodnutí o registraci podle ZSS.

2.2.2 Sociální poradenství

Cílem sociálního poradenství je poskytnout oběti trestného činu informace ohledně možností, jak řešit nepříznivou situaci, do které se dostala v souvislosti s viktimizací.¹⁹ K dosažení zákonem požadovaného je však nutné na širší spektrum služeb upozornit i odborníky, přizpůsobit praxi a pracovat na spolupráci státních institucí a nestátních organizací.²⁰ Co se subjektů oprávněných poskytovat sociální poradenství týče, uplatní se v souladu s ust. § 39 odst. 2 ZOTČ totéž, co je výše uvedeno pro subjekty oprávněné poskytovat psychologické poradenství.

¹⁷ VICHEREK, Roman. Oběti trestných činů a jejich práva [online]. epravo.cz, 26. listopadu 2013 [cit. 3. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.

¹⁸ DURDÍK, Tomáš. In DURDÍK, Tomáš a kol. Zákon o obětech trestných činů: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2018, (ust. § 4).

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra. Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese. Praha: Grada, 2007, s. 141-144.

2.2.3 Poskytování právních informací a právní pomoc

Pod odbornou pomoc řadí ZOTČ také poskytování právních informací a právní pomoc. Rozdíl mezi těmito termíny je těžko popsateľný, původní návrh zákona dokonce zakotvoval pouze právní pomoc, kterou by poskytovali jak advokáti, tak neziskové organizace resp. akreditované subjekty.²¹ Za právní informace považujeme takové minimální informace, které jsou obětem poskytnuty k tomu, aby byly schopny úspěšně realizovat svá práva v trestním řízení i svá práva jako oběti obecně.²² Právní pomoc je poskytována primárně na základě ZA, je širšího charakteru, zahrnuje také zastupování v trestním řízení a dle ZOTČ ji dnes mohou poskytovat pouze advokáti. Varianta, v rámci které by tuto pomoc mohly poskytovat i neziskové organizace, byla v průběhu legislativního procesu odstraněna. Tato otázka je však stále předmětem diskuse odborné veřejnosti, k čemuž se vyjadřuji níže.

2.2.4 Restorativní programy

Konečně se do odborné pomoci zahrnují i restorativní programy. Fungujících restorativních programů je v České republice poskrovnu a jejich právní úprava je velmi strohá, když je v ZOTČ zakotvena pouze jejich existence jako jednoho z druhů odborné pomoci bez podrobnější úpravy.

Nejznámějším restorativním programem fungujícím v České republice je bezpochyby mediace. Mediace je metodou řešení vztahů a konfliktů mezi lidmi, během které neutrální a adekvátně kvalifikovaná osoba (mediátor) napomáhá účastníkům konfliktu vzájemné komunikaci a porozumění. Cílem tohoto je spokojenost všech stran na výsledku, kterého dosáhly, ale také s průběhem řešení celého konfliktu.²³ Mediace je zakotvena v ZOM. Dohled nad výkonem činnosti mediátorů provádí Ministerstvo spravedlnosti.

Jako další restorativní programy v České republice lze uvést například restorativní konference, pro něž je typické, že na rozdíl od mediace nejsou do projednávání případu zapojeni pouze pachatel a oběť, ale také další osoby, jichž se řešení daného případu týká.²⁴ Dalším restorativním programem je program Building bridges. Podstatou tohoto programu je dialog obětí a pachatelů nesouvisející trestné činnosti v prostředí věznice. Jde o ucelený program, kdy se skupina obětí trestné činnosti setkává ve věznici za přítomnosti facilitátora se

²¹ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK a kol. Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 48 (ust. §4).

²² KALIBOVÁ, Klára. Právo na právní pomoc a oběti předsudečné trestné činnosti. Praha: In Iustitia, 2018, s. 22.

²³ JANOTOVÁ, Magda. Mediace. Praha: Ústav práva a právní vědy, Právo a management. 2014, s. 15.

²⁴ TOMÁŠEK, Jan a kol. Rodinné skupinové konference. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019, s. 10.

skupinou pachatelů. Tento program je realizován Mezinárodním vězeňským společenstvím a funguje i v dalších zemích.²⁵ Dalším souvisejícím programem je program Vnímám i tebe, který byl vytvořen PMS společně s Vězeňskou službou České republiky. Oběti jsou v programu zastoupeny videonahrávkami, ve kterých vypovídají, jaký na ně měla trestná činnost dopad a klade se za cíl zejména zvýšit citlivost pachatelů trestné činnosti k potřebám obětí takové činnosti.²⁶

2.3 Právo na poskytnutí bezplatné odborné pomoci

Právo na poskytnutí odborné pomoci bezplatně je zakotveno v ust. § 5 ZOTČ a je garantováno pouze zvláště zranitelným obětem za zákonem vymezených podmínek.

2.3.1 Zvláště zranitelná oběť

Kdo je za zvláště zranitelnou oběť považován, vymezuje ust. § 2 odst. 4 ZOTČ. Oběti zvláště zranitelné jsou za takové považovány pro obzvláště vysokou míru zranitelnosti, pokud jde o nebezpečí utrpení sekundární újmy. Směrnice tyto oběti označuje jako oběti se zvláštními potřebami a na rozdíl od české právní úpravy je nedefinuje prostřednictvím výčtu.²⁷ V praxi se nikoliv vzácně vyskytují případy, kdy existuje pochybnost, zda oběť skutečně naplňuje podmínky pro přiznání statusu zvláště zranitelné oběti.²⁸ Pro tyto případy byla novelou č. 56/2017 Sb. v ZOTČ zakotvena zásada, která stanoví, že cítí-li se oběť v postavení zvláště zranitelné oběti a existují-li pochybnosti, přikloníme se k tomu, že je taková oběť obětí zvláště zranitelnou.

Zvláště zranitelné oběti náleží práva, jejichž uplatnění je vázáno na specifický režim. Oběť s tímto statutem má právo na bezplatnou právní pomoc poskytovanou zmocněncem podle ust. § 51a odst. 2 TŘ, zároveň dle ust. § 17 odst. 2 ZOTČ musí být žádosti oběti o zabránění kontaktu s osobou podezřelou²⁹ zásadně vyhověno, obdobně pro žádost, aby byla taková oběť vyslechnuta osobou stejného či opačného pohlaví dle ust. § 19 ZOTČ. Zvláště zranitelné oběti navíc dle ust. § 20 ZOTČ náleží obzvláště citlivý přístup při výslechu či podávání vysvětlení.

²⁵ více viz <http://restorative-justice.eu/bb/>

²⁶ RESTORATIVNÍ JUSTICE. Restorativní programy [online]. restorativni-justice.cz, [cit. 4. ledna 2020]. Dostupné na <<https://restorativni-justice.cz/o-restorativni-justici/restorativni-programy/>>.

²⁷ KALIBOVÁ, Klára. Právo na právní pomoc a oběti předsudečně trestné činnosti. Praha: In Iustitia, 2018, s.15.

²⁸ GRIVNA, Tomáš, VÁLKOVÁ, Helena. Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. Trestněprávní revue, 2017, č. 9, s. 195-201.

²⁹ také s osobou, jež oběť označila za pachatele či osobu, proti níž se trestní řízení vede

2.3.2 Podmínky pro poskytnutí bezplatné odborné pomoci

Bezplatná odborná pomoc se poskytuje na základě žádosti. Forma žádosti není přesně stanovena, nemusí se jednat o žádost v písemné formě.³⁰ Další podmínkou je skutečná potřeba pomoci. Toto hledisko posuzuje subjekt zapsaný v registru poskytovatelů pomoci. Za potřebnost nejsou považovány nedostatečné majetkové a sociální poměry. Při posuzování skutečné potřebnosti vychází subjekt zejména ze základních zásad ZOTČ, jež jsou zakotveny v ust. § 3 ZOTČ. Podle mého názoru je stěžejní brát ohled zejména na zásadu presumpce oběti dle ust. § 3 odst. 1 ZOTČ, zákaz diskriminace podle ust. § 3 odst. 3 ZOTČ a také na zásadu šetrného přístupu k oběti dle ust. § 3 odst. 2 ZOTČ. Další podmínkou je bezodkladnost poskytnutí takové pomoci.³¹

2.4 Právo na informace

V ust. § 7–13 ZOTČ je zakotveno právo oběti na přístup k informacím, které se týkají věci, v níž se stala obětí. Směrnice tuto povinnost zakotvuje především v čl. 3–7. Subjekty nesoucími informační povinnost obětí informovat i bez její žádosti jsou Policie České republiky, policejní orgány, státní zástupci, subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, orgány veřejné správy³² a zdravotnická zařízení.

Nejširší informační povinnost mají subjekty uvedené v ust. § 8 ZOTČ. Dojde-li ke kontaktu se subjektem, jenž je povinen podat informace bezprostředně po tom, co je trestný čin spáchán, není vhodné zahltit obět' obrovským množstvím informací. I proto je v daném ustanovení rozděleno, které z informací se poskytují ústně a které písemně, přičemž je předjímano, že na prostudování písemných informací potřebuje obět' více času. Nejdůležitější informace by tedy měly být oběti sděleny ústně a srozumitelně vysvětleny.³³ Rozsah informační povinnosti subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci je znatelně užší než v předchozím případě a jejím cílem je především seznámit obět' s jejími základními právy a se službami, jež konkrétní subjekt poskytuje, ale také s informacemi o postavení oběti či poškozeného v trestním řízení. Informační povinnost zdravotnických zařízení a jiných orgánů veřejné moci je nejužší.

³⁰ DURDÍK, Tomáš. In DURDÍK, Tomáš a kol. Zákon o obětech trestných činů: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2018, (ust. § 5).

³¹ GŘIVNA, Tomáš. In GŘIVNA, Tomáš a kol. Oběti trestných činů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 44 (ust. § 5).

³² Vojenská policie, Vězeňská služba České republiky, celní úřad

³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

V ust. § 11 ZOTČ jsou vymezeny informace, jež se oběti poskytují pouze na základě její žádosti. Informace poskytovány pouze na základě žádosti jsou převážně spojeny s průběhem trestního řízení. Žádost musí být výslovná, může být učiněna písemně i ústně, a to kdykoli v průběhu trestního řízení i po jeho skončení. Podání této žádosti není ze zákona vázáno žádnou lhůtou.

Cílem práva oběti na informace je účinné a srozumitelné informování oběti o právech, která jsou pro ni v danou chvíli relevantní, a nikoli zahlcení oběti všemi informacemi o jakýchkoli právech, která mohou oběti náležet, a to i opakovaně.³⁴ Mám za to, že aktuálním zněním daného ustanovení není tohoto cíle dosaženo. Množství informací, jenž má být oběti poskytnuto i bez žádosti již při prvním kontaktu, je natolik široké, že snaha o jejich kompletní sdělení je pro oběť zahlcující, navíc oběť ve svém psychickém rozpoložení nemusí být schopna tyto informace vstřebat.³⁵

2.5 Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím

Cílem ZOTČ je poskytnout komplexní právní úpravu pokrývající ochranu obětí v co nejširším záběru. I proto je v něm obsaženo ust. § 14 stanovující práva na ochranu oběti před hrozícím nebezpečím, přestože jde převážně o souhrn ustanovení odkazujících na jiné právní předpisy, především pak na ZOPČR, ZOS, OSŘ a TŘ.

Oběť má nárok na zajištění krátkodobé ochrany, pokud jí hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. V rámci krátkodobé ochrany jí může být poskytnuta fyzická ochrana, dočasná změna pobytu apod., to vše na základě ZOPČR. Tato dočasná opatření znamenají zásah do života chráněné osoby, ale i jejího blízkého okolí, nicméně stále umožňují návrat k původnímu životu po odpadnutí hrozby.³⁶

Pro poskytnutí adekvátní ochrany je v právní úpravě zakotvena řada předběžných opatření. OSŘ upravuje předběžné opatření, jež umožňuje soudu přikázat, aby osoba, jež se dopouští domácího násilí, opustila společné bydlení a jeho okolí, aby se nezdržovala ve společném bydlení ani v jeho okolí či v obydlí navrhovatele a zdržela se setkávání s ním. TŘ vymezuje řadu dalších předběžných opatření sloužících k ochraně oběti, která je možno využít, bylo-li již zahájeno trestní řízení a oběť v něm vystupuje v postavení poškozeného

³⁴ KALIBOVÁ, Klára a kol. Zákon o obětech trestných činů Praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb., (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR). Praha: In IUSTITIA o.p.s., 2016, s. 15.

³⁵ GŘIVNA, Tomáš, VÁLKOVÁ, Helena. Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. Trestněprávní revue, 2017, č. 9, s. 195-201.

³⁶ POLICIE ČR. Pomoc obětem TČ, Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím [online]. policie.cz, [cit. 12. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.policie.cz/clanek/pravo-na-ochranu-pred-nebezpecim.aspx>>.

či svědka. Řadíme mezi ně zákaz kontaktu osoby, proti níž se řízení vede, s poškozeným, s osobami jemu blízkými či s jinými osobami, zákaz vstupu do společného obydlí apod.

TŘ dále umožňuje utajení totožnosti podoby oběti v postavení svědka, pokud jí hrozí újma na zdraví či jiné vážné nebezpečí. Tu lze poskytnout také osobě blízké oběti, a to tak že se její osobní údaje nezapisují do protokolu a vedou se odděleně od spisu. Jde však o prostředek ultima ratio, jenž se užije pouze ve chvíli, kdy bezpečnost dané osoby nelze zajistit jinak a zároveň přirozeně pouze ve chvíli, kdy pachatel nezná totožnost této osoby.³⁷

I ZOS nabízí specifický způsob ochrany umožňující poskytnutí zvláštní ochrany svědkovi a dalším osobám, kterým hrozí újma či jiné vážné nebezpečí v souvislosti s trestním řízením. I tento způsob ochrany by měl být volen až jako krajní řešení a zahrnuje přestěhování, pomoc se sociálním začleněním v novém prostředí apod.³⁸

2.6 Právo na ochranu před druhotnou újmou

Druhotná újma je následkem sekundární viktimizace. Spáchaná trestná činnost je pro oběť traumatizujícím zážitkem. Při necitlivém či nevhodném chování okolí často dochází k tomu, že oběť trpí pocitem zmaru, bezpráví, nejistoty a odloučenosti, což často vede ke vzniku posttraumatické stresové poruchy.³⁹ Účelem níže popsaných institutů je prevence vzniku druhotné újmy v nejvyšší možné míře.

2.6.1 Zabránění kontaktu oběti či jí blízké osoby s osobou, jež označila za pachatele, s osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede

Předvolávání obviněných a obětí na stejný čas, díky čemuž se tyto osoby setkají, je bohužel běžnou praxí.⁴⁰ Setkání s osobou, kterou označila za pachatele trestného činu,⁴¹ může být pro oběť velmi traumatickým zážitkem. „*V poradnách Probační a mediační služby přibývá obětí trestných činů, které žádají o zabránění kontaktu s pachatelem. Setkat se s ním či jej jen zahlédnout při vyšetřování a při soudním řízení si nepřeje víc než polovina klientů... Když je*

³⁷ BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Systém ochrany svědka a poškozeného v trestním řízení [online]. bkb.cz, [cit. 13. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/svedek-trestneho-cinu/system-ochrany-oznamovatele-svedka-a-poskozeneho-v-trestnim-rizeni/>>.

³⁸ POLICIE ČR. Pomoc obětem TČ, Právo na ochranu před hrozcím nebezpečím [online]. policie.cz, [cit. 12. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.policie.cz/clanek/pravo-na-ochranu-pred-nebezpecim.aspx>>.

³⁹ POLMOVÁ, Olga. Právo oběti trestné činnosti na citlivé zacházení. Trestněprávní revue, 2009, č. 4, s. 113-114.

⁴⁰ KOZÁK, Vítězslav. Nad praktickými nedostatky aplikace zákona o obětech trestných činů. Trestněprávní revue, 2015, č. 9, s. 209-211.

⁴¹ či s osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede

*někdo ochoten svědčit a potká se s pachatelem na chodbě, k jeho psychické pohodě to nepřispívá.*⁴²

Oběť či její osoba blízká má možnost podat žádost o zabránění kontaktu s takovou osobou, a to v jakékoli fázi trestního řízení, i před jeho zahájením. Za přímý kontakt není považován např. vizuální kontakt za užití audiovizuálního zařízení či rekognice pachatele za užití jednosměrného zrcadla.⁴³ Žádá-li o zabránění kontaktu oběť zvláště zranitelná, má příslušný orgán povinnost žádosti vyhovět, nevyklučuje-li to povaha úkonu. OČTŘ jsou povinny zajistit, aby ke kontaktu mezi obětí a pachatelem nedošlo také mimo prostory výslechové místnosti či soudní síně. Pro tyto potřeby jsou v dnešní době vytvářeny speciální výslechové místnosti s neprostupnými skly.⁴⁴ Způsob, jak zabránění kontaktu docílit, však není v zákoně přesně vymezen.

2.6.2 Podání vysvětlení a výslech oběti

Oběť trestného činu má právo žádat, aby byla vyslechnuta osobou pohlaví, jež si zvolí. Mezi odbornou veřejností nepanuje jednotný názor na to, zda toto právo oběti náleží, i pokud je výslech prováděn státním zástupcem, když Jelínek má za to, že v tuto chvíli nemá oběť právo volby.⁴⁵ Já se ztotožňuji s názorem Gřivny, jenž má za to, že takový výklad nemá právního podkladu.⁴⁶ Žádosti zvláště zranitelné oběti musí být vyhověno, nebrání-li tomu důležité důvody. Zvláště zranitelná oběť má právo volby pohlaví i v případě osoby tlumočnicka.⁴⁷

Ust. § 18 odst. 1 ZOTČ nastavuje hranice rozsahu výslechu obětí. Otázky směřující do intimní oblasti lze klást jen tehdy, pokud je to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Za intimní otázky nepovažujeme pouze otázky týkající se sexuality jedince, lze mezi ně řadit také dotazy zaměřené na důvěrné, ryze osobní aspekty života dotazovaného.⁴⁸ Pokud je dotaz intimního charakteru nevyhnutelný, je třeba jej klást zvláště šetrně, a to volbou vhodných výrazových prostředků, s adekvátní dávkou ohleduplnosti a s ohledem na věk, osobní

⁴² SIROTKOVÁ, Markéta. Přibývá obětí žádajících zabránění kontaktů s pachatelem [online]. pmscr.cz, 22. srpna 2018, [cit. 24. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.pmscr.cz/aktuality/pribyva-obeti-zadajicich-zabraneni-kontaktu-s-pachatelem>>.

⁴³ POLICIE ČR. Pomoc obětem TČ, Právo na zabránění kontaktu s pachatelem [online]. policie.cz, [cit. 24. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.policie.cz/clanek/pravo-na-zabraneni-kontaktu-s-pachatelem.aspx>>.

⁴⁴ KALIBOVÁ, Klára a kol. Zákon o obětech trestných činů Praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb., (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR). Praha: In IUSTITIA o.p.s., 2016, s. 35.

⁴⁵ JELÍNEK, Jirí. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou. Praha: Leges, 2009. Glosátor. s. 109.

⁴⁶ GŘIVNA, Tomáš. In GŘIVNA, Tomáš a kol. Oběti trestných činů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 120 (ust. § 19).

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ DURDÍK, Tomáš. In DURDÍK, Tomáš a kol. Zákon o obětech trestných činů: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2018, (ust. § 18).

zkušenosti a psychický stav oběti. Zároveň by takové otázky měly být kladeny vyčerpávajícím způsobem tak, aby nebylo nutné je opakovat.

Specifickým způsobem je upraven výslech zvláště zranitelné oběti, které je poskytován vyšší stupeň ochrany. Výslech zvláště zranitelných obětí provádí zpravidla osoba k tomu vyškolená, přičemž výslech se provádí tak, aby nemusel být opakován. Jde-li o výslech opakovaný před stejným orgánem, pak je vyslychajícím zpravidla stejná osoba, na žádost oběti se při výslechu učiní opatření, aby oběť neměla vizuální kontakt s osobou podezřelou.⁴⁹ Je-li vyslychanou osobou dítě, je nezbytné, aby vyslychající osobou byla osoba speciálně vyškolená. Také je vhodné užít speciálních výslechových místností, když je místnost oddělena jednocestným nebo dvoucestným zrcadlem, v jedné části je dítě vyslycháno, v druhé části místnosti výslech pozoruje státní zástupce, další speciálně vyškolený policista, právní zástupci podezřelého i dítěte, sociální pracovník a soudce.⁵⁰

2.6.3 Právo oběti být doprovázena důvěrníkem

ZOTČ zavedl institut, jenž, i když se tak může na první pohled zdát, není pro české právní prostřední až takovou novinkou. Ust. § 201 odst. 2 TŘ dovoluje obžalovanému přítomnost dvou důvěrníků při hlavním líčení i tehdy, je-li veřejnost jinak vyloučena. Dle ust. § 21 ZOTČ má kterákoli oběť právo být doprovázena k podání vysvětlení i k úkonům trestního řízení osobou, jíž si zvolí za důvěrníka.

Důvěrníkem by měla být osoba, ke které má oběť důvěru a která se může účastnit všech úkonů a slyšet vše, co oběť k činu uvádí. Jedná se o významnou psychickou podporu oběti.⁵¹ Důvěrníkem může být pouze osoba svéprávná a nesmí jím být osoba, jež v trestním řízení vystupuje jako obviněný, obhájce, svědek, znalec či tlumočník. Postavení důvěrníka je slučitelné s postavením zmocněnce, přestože je účel těchto institutů odlišný. Důvěrník nesmí zasahovat do probíhajícího úkonu, nemá-li zároveň oprávnění zmocněnce.⁵² Oběť si konkrétní osobu důvěrníka volí. K povolání důvěrníka není na rozdíl od zmocněnce nutný sepsání plné

⁴⁹ VICHEREK, Roman. Oběti trestných činů a jejich práva [online]. epravo.cz, 26. listopadu 2013 [cit. 22. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.

⁵⁰ KRISTKOVÁ, Veronika, LANGHANOVÁ, Hana, MATIAŠKO, Maroš. Legislativní ochrana obětí trestných činů před druhotnou viktimizací a práva obětí na soukromí během trestního řízení Právní analýza a návrhy systémových změn. Brno: Liga lidských práv, 2007, s. 25.

⁵¹ BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Tisková zpráva Bílého kruhu bezpečí k evropskému dni obětí [online]. domacinasili.cz, 20. února 2018 [cit. 24. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.domacinasili.cz/duvernik-obeti-vstupuje-za-drive-zavrene-dvere/>>.

⁵² GRIVNA, Tomáš. In GRIVNA, Tomáš a kol. Oběti trestných činů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 127 (ust. § 21).

moci.⁵³ K významu možnosti být doprovázen důvěrníkem se vyjadřoval vedoucí poradny BKB v Jihlavě Antonín Křoustek: „*Smyslem tohoto práva je především to, aby oběť nebyla na zvládnutí traumatu vyvolaného trestným činem sama. Prvním krokem je v takovém případě psychologická podpora, aby se oběť dokázala postavit na vlastní nohy.*“⁵⁴

2.6.4 Prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život

Institut prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život je znám především v angloamerické právní kultuře pod názvem Victim Impact Statement. Představen byl v USA v 80. letech 20. století jako reakce na závěry pracovní skupiny pro oběti trestných činů, jíž ustavil tehdejší prezident. Šlo o reakci na sílící hlasy kritizující nešetrné zacházení s oběti trestných činů, kterým se nedostávalo efektivní možnosti participace na trestním postihu pachatelů.⁵⁵

Oběť smí v prohlášení uvést všechny důsledky, které jí trestná činnost způsobila, typicky změnu finanční situace, újmu na zdraví, psychické dopady apod.⁵⁶ Právní rámec tohoto prohlášení je zakotven v ust. § 22 ZOTČ a v ust. § 212a TR. Prohlášení může být poskytnuto v ústní či písemné formě a oběť jej může učinit v kterémkoli procesním stádiu trestního řízení.⁵⁷

Oběť má prostřednictvím svého prohlášení možnost oslovit pachatele a okolí a pomoci soudu pochopit, jaký dopad na ni trestný čin měl. To jí v řadě případů pomůže, aby se se spáchaným činem vypořádala. V zemích, kde jsou tato prohlášení běžnou součástí trestního řízení již delší dobu (např. Kanada, USA), byl jejich přínos prokázán empiricky, byť to nelze říci zcela obecně u všech druhů trestných činů.⁵⁸ Zda má prohlášení skutečně význam i na nápravu pachatele, je otázkou. Psychiatřička Judith Herman provedla v USA výzkum, který se kloní spíše k tomu, že někteří pachatelé mají jen nízkou či žádnou schopnost empatie.⁵⁹

⁵³ DURDÍK, Tomáš. In DURDÍK, Tomáš a kol. Zákon o obětech trestných činů: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2018 (ust. § 21).

⁵⁴ BRABENCOVÁ Ladislava. Oběti trestných činů mají právo na důvěrníka, který nabídne pomoc [online]. jihlavske-listy.cz, 20. prosince 2019 [cit. 27. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.jihlavske-listy.cz/clanek27411-obeti-trestnych-cinu-maji-pravo-na-duvernika-ktery-nabidne-pomoc.html>>

⁵⁵ CASSEL G. Paul. In Defense of Victim Impact Statements [online]. Ohio state journal of criminal Law, 2009 [cit. 28. ledna 2021]. Dostupné na <<https://core.ac.uk/download/pdf/159567859.pdf>>.

⁵⁶ JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK a kol. Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 119 (ust. § 22).

⁵⁷ GRÍVNA, Tomáš. In GRÍVNA, Tomáš a kol. Oběti trestných činů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 130 (ust. § 22).

⁵⁸ ŠIMÁNOVÁ, Hana. Victim impact statement – právo oběti být slyšena [online]. pravni prostor.cz, 5. září 2016 [cit. 6. února 2021]. Dostupné na: <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/trestni-pravo/victim-impact-statement-pravo-obeti-byt-slyseno>>.

⁵⁹ HERMAN, Judith L. The Mental Health of Crime Victims: Impact of Legal Intervention. Journal of Traumatic Stress, 2003, s. 159 - 166.

Na takové typy pachatelů jistě nebude mít prohlášení valný dopad, nicméně na pachatele s běžnou úrovní empatie může být dopad tohoto prohlášení podstatný.

2.7 Právo na peněžitou pomoc

Za naplnění zákonem stanovených podmínek má oběť trestného činu nárok ze strany státu na poskytnutí finančního zadostiučinění. Ust. § 23 odst. 2 a 3 ZOTČ vymezuje okruh osob, jímž peněžité pomoci náleží.

V historii se vyvinuly jisté kompenzační teorie, které poskytování tohoto typu pomoci odůvodňují. Část z nich je postavena na odpovědnosti státu za spáchaný trestný čin. Ty vycházejí z myšlenky, že stát je povinen oběť odškodnit, jelikož nenaplnil svou povinnost chránit každého v rámci své jurisdikce před pachatelem trestného činu. Jiné směry jsou založeny na koncepci solidarity a spravedlnosti. Tyto vychází z myšlenky, že jsou-li některé osoby zranitelnější či mají jednoduše méně štěstí než jiní, odpovídá za jejich odškodnění celá společnost. Někdy se odpovědnost státu dovozuje také z myšlenky, že se stát zákazem soukromé msty zavázal oběť uspokojit.⁶⁰

Jelínek vymezuje čtyři kompenzační teorie odůvodňující poskytování peněžité pomoci. První je teorie právní křivdy, jež vychází z premisy, že stát má povinnost vynaložit přiměřené úsilí, aby ochránil své občany. Je-li spáchan trestný čin, stát v tomto ohledu selhal a je povinen oběť odškodnit. Teorie sociálního kontraktu vychází z myšlenky, že stát porušil svoji odpovědnost zabránit zločinům, jež plyne ze společenského kontraktu. Jedná se však pouze o morální povinnost. Teorie pojištění chápe kompenzaci škody jako způsob sociálního pojištění při rozdělování ztrát a rizika ze zločinů. Nakonec dle teorie utilitarit lze odškodnění obětí chápat jako projev uznání státu za spolupráci oběti s orgány pracujícími odhalení trestného činu.⁶¹

Účelem peněžité pomoci je pomoc oběti překonat zhoršenou sociální situaci, nejde však o institut čistě odškodňovací, spíše o sociální dávku sui generis.⁶² O tom, zda bude peněžité pomoci poskytnuta, rozhoduje Ministerstvo spravedlnosti, které jménem státu v této věci jedná. V rozsahu poskytnuté peněžité pomoci vzniká státu nárok na náhradu škody vůči pachateli.⁶³ Výše peněžité pomoci je paušální, anebo jako prokázaná ztráta na výdělku v důsledku trestné

⁶⁰ TOMÁŠEK, Michal. Europeizace trestního práva. Praha: Linde, 2009. s. 370.

⁶¹ JELÍNEK, Jiří. Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. Komentátor. s. 123.

⁶² DURDÍK, Tomáš. In DURDÍK, Tomáš a kol. Zákon o obětech trestných činů: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2018 (ust. § 23).

⁶³ srov. ust. § 33 ZOTČ

činnosti a prokázané náklady spojené s léčením, kdy je však pro tento případ stanovena maximální hranice.

3 Zkušenosti odborníků s aplikací ZOTČ v praxi

Jelikož je cílem mé diplomové práce zanalyzovat, jak funguje poskytování pomoci obětem trestných činů v praxi, a zjistit, zda je v této oblasti dosahováno standardů stanovených ZOTČ, a také zda a případně kde se v této oblasti vyskytují nedostatky, rozhodla jsem se k získání dat pro zpracování této právní analýzy provést výzkumnou sondu do praktické stránky poskytování pomoci obětem trestné činnosti formou polostrukturovaných rozhovorů s odborníky spolupracujícími s organizacemi, jež poskytují pomoc obětem trestných činů v České republice. Vybrané organizace jsem kontaktovala s žádostí o poskytnutí rozhovoru e-mailem, ke kterému jsem přiložila také seznam otázek, které tvořily základní strukturu rozhovoru. Tento seznam tvoří přílohu č. 1 této práce.

Tímto způsobem jsem pro účely této diplomové práce uskutečnila devět rozhovorů, v nichž respondenti odpovídali na otázky týkající se problematiky poskytování pomoci obětem trestných činů v praxi. S ohledem na stávající pandemickou situaci proběhly rozhovory s představiteli organizací formou videokonferencí s výjimkou představitele organizace BKB, jenž mi poskytl své vyjádření písemně. V rozhovorech jsou zastoupeni odborníci z následujících organizací: PMS Most⁶⁴, společnost ProFem⁶⁵, spolek Restorativ⁶⁶, ústav Nomia⁶⁷, společnost In Iustitia⁶⁸ a spolek BKB⁶⁹. Jedním z respondentů je samostatný advokát. Dané rozhovory představují zdroj, z něhož jsem vycházela při zpracování

⁶⁴ PMS pomáhá obětem trestných činů ve všech soudních okresech České republiky a usiluje nejen o reintegraci samotného pachatele trestného činu a ochranu společnosti, ale v rámci restorativního přístupu také o zapojení poškozeného. Více viz pmscr.cz.

⁶⁵ ProFem je organizace zaměřená na oběti domácího a sexuálního násilí fungující od roku 1993. Obětem poskytuje sociální i psychologické poradenství, šíří osvětu o problematice domácího násilí, vzdělává laickou i odbornou veřejnost, vydává poradenské i informační publikace. ProFem je také aktivní v oblasti legislativního lobbingu. Více viz profem.cz.

⁶⁶ Restorativ je zapsaným spolkem fungujícím od dubna roku 2020 za účelem poskytování pomoci obětem trestných činů. Skládá se zejména z týmu profesionálů, kteří spolupracovali v rámci projektu PMS Proč zrovna já? II. Restorativ se zaměřuje také na vzdělávání a šíření povědomí o právech obětí. Více viz facebook.com/restorativ-zs.

⁶⁷ Nomia je psychologická poradna působící především v Královéhradeckém kraji, když se a na přelomu roku 2014 a 2015 osamostatnila od organizace Adra o.p.s. Zaměřuje se na rozvodové a porozvodové konflikty s násilím ve vztazích, na pomoc obětem domácího násilí a trestné činnosti, týraným, zneužívaným a zanedbávaným dětem a pracujeme rovněž i s pachateli trestné činnosti. Více viz nomiahk.cz.

⁶⁸ In Iustitia. In Iustitia byla založena roku 2009 a jako jediná v České republice se specializuje na problematiku násilí z nenávisti. Cílem In Iustitia je šířit povědomí o problematice násilí z nenávisti, optimalizace veřejné správy, zajištění sociálních služeb, právních informací a zastupování osob, které byly dotčeny násilím z nenávisti ale také prevence. In Iustitia školí zaměstnance veřejné správy, spolupracuje s veřejnou správou na optimalizaci legislativy. Více viz in-ius.cz.

⁶⁹ BKB je nejstarší organizací poskytující pomoc obětem trestných činů v České republice, založena byla v roce 1991. Poskytuje komplexní viktimologickou intervenci, na dobrovolné bázi spolupracuje s právníky a psychology. Mimo pomoc obětem je BKB školicím akreditovaným střediskem se zaměřením na zlepšování výkonu spravedlnosti v praxi. Školí policisty, soudce, státní zástupce, znalce a další. BKB také publikuje a spolupracuje s nadačními fondy. Více viz bkb.cz.

následujících kapitol. Na základě provedených rozhovorů jsem vybrala oblasti, které z pohledu poskytování pomoci obětem trestných činů považuji za nejproblematictější, a tyto jsem popsala v následujících kapitolách. Informace z rozhovorů získané jsou z důvodu ochrany soukromí respondentů anonymizovány.

3.1 K vymezení zvlášť zranitelné oběti dle ust. § 2 odst. 4 ZOTČ

Je patrné, že přiznání statusu zvlášť zranitelné oběti přináší speciální oprávnění, mezi něž řadíme dle ust. § 51a odst. 2 TŘ také právo na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně, a to aniž by bylo nezbytné prokazovat, že daná oběť nedisponuje dostatkem prostředků, aby si sama hradila náklady vzniklé přibráním zmocněnce. Z rozhovorů vyplynulo, jak důležité pro velkou část obětí je, aby byly v průběhu trestního řízení kvalitně právně zastoupeny. Zde bych podotkla, že každá oběť má samozřejmě možnost se nechat zastoupit a zvolit si svého zmocněnce sama, nicméně následkem trestných činů bývá nezřídka také snížení příjmů, ať už z důvodu pracovní neschopnosti či úplné ztráty zaměstnání. Schopnost hradit si služby advokáta tak může být pro oběti omezená. K tomu jeden z respondentů uvádí: „...oběti by měly mít právo na bezplatnou právní pomoc všechny, pachatel zastoupení ex offio získá, přestože je to on, kdo trestný čin vykonal...“⁷⁰ Považuji tedy za nesmírně podstatné, aby byla definice zvlášť zranitelné oběti skutečně precizní. Z rozhovorů však vyplývá, že aktuální legislativní vymezení zvlášť zranitelné oběti je značně nepřesné, což v praxi značně komplikuje dostupnost odborné pomoci.

Šest z devíti respondentů v rozhovoru hovořilo o svých zkušenostech, kdy oběti splňovaly podmínky pro přiznání statusu zvlášť zranitelné oběti, avšak jim toto postavení přiznáno nebylo, což způsobilo, že se tyto oběti dostaly do situace, kdy se pro ně odborná pomoc stala téměř nedostupnou z důvodu nedostatku prostředků. V praxi také nastávají situace, kdy se obětem vůbec nedostává potřebné pomoci právě z důvodu nepřiznání statusu zvlášť zranitelné oběti a následné finanční nedostupnosti odborných služeb. Jeden z respondentů uvádí i příklad: „...skutečně jsem se setkal s ženou, která nebyla zvlášť zranitelnou obětí a neměla peníze a té se opravdu pomoci vůbec nedostalo, takže mám za to, že se stává, že některé osoby propadnou pomyslným sítím.“⁷¹ Některým z obětí nebyl podle zkušeností jednoho z dotazovaných status zvlášť zranitelných obětí přiznán z důvodu specifického chování, které je však běžným projevem chování traumatizovaného člověka v obdobné situaci a nemělo by být rozhodně důvodem pro nepřiznání statusu oběti zvlášť zranitelné.

⁷⁰ Respondent zastupující In Iustitia v rozhovoru ze dne 8. února 2021.

⁷¹ Respondent zastupující PMS Most v rozhovoru ze dne 1. března 2021.

Ze zkušeností dvou respondentů také plyne, že v případě obětí domácího násilí je status zvlášť zranitelné oběti často přiznávám, jen jde-li o vyložene fyzickou formu násilí. Mimo oběti domácího a sexuálního násilí existuje na základě průzkumu i další skupina obětí, kterým je postavení zvlášť zranitelných obětí často upíráno. Jde o oběti dopravních nehod či oběti majetkové trestné činnosti. V těchto případech se podle získaných informací staví OČTŘ k přiznání tohoto statusu velmi odmítavě, a to často i bez ohledu na věk obětí, jejich případný hendikep apod.

K tomuto si dovolím podotknout, že problémy výše zmiňované pramení dle mého názoru zejména z ust. § 2 odst. 4 písm. d) ZOTČ a v něm zakotvené diskreční pravomoci OČTŘ. V případě obětí spadajících pod toto ustanovení (jde právě mimo jiné o oběti sexuálního násilí, násilí z nenávisti a násilí obecně) záleží na úvaze OČTŘ, zda jim bude status zvlášť zranitelné oběti přiznán nebo ne, a to s ohledem na to, zda v konkrétním případě existuje zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na věk oběti, její pohlaví, rasu, národnost či jiné specifické znaky v předmětném ustanovení vymezené. Tato diskreční pravomoc čelila v rámci rozhovorů vlně kritiky ze strany šesti dotazovaných, z nichž dva výslovně tvrdí, že je tato pravomoc ze strany OČTŘ zneužívána a status zvlášť zranitelných obětí není přiznáván v extrémním množství případů. Tito dotazovaní v této souvislosti také hovoří o svém přesvědčení o existenci institucionálního šovinismu a rasismu, když toto jejich přesvědčení pramení z množství obětí násilí z nenávisti⁷² a domácího násilí, kterým nebyl status zvlášť zranitelné oběti přiznán, přestože podle názorů těchto respondentů byla žádost zcela oprávněná a důvodná.

Kritika tří respondentů dopadá na ust. § 2 odst. 4 písm. b) a písm. c) ZOTČ. V případě ust. § 2 odst. 4 písm. b) je podle názoru jednoho z dotazovaných za problémové považováno vymezení „osoby, která je vysokého věku“, když je toto omezení považováno za příliš vágní. Kritika ust. § 2 odst. 4 písm. c) se týkala zejména nenaplňování požadavků Směrnice, když ta hovoří v čl. 22 o „obětech terorismu“. Česká právní úprava totiž v souvislosti s definicí zvlášť zranitelné oběti tento článek inkorporovala tak, že se za zvlášť zranitelnou oběť považuje oběť trestného činu teroristického útoku dle ust. § 311 TZ, avšak opomíjen je např. trestný čin teroru podle ust. § 312 TZ. Na obdobný problém poukazují dva respondenti také v případě obětí trestných činů souvisejících s obchodováním s lidmi, když jeden z nich uvádí: „*Je špatně, když*

⁷² Násilí z nenávisti je násilí motivované nesnášenlivostí vůči napadenému z důvodu jeho příslušnosti k definované skupině, která má charakteristický a zpravidla nezměnitelný znak. Tímto znakem může být barva pleti, etnická či národnostní příslušnost, vyznání, sexuální orientace či identita, zdravotní stav, věk, subkulturní příslušnost či příslušnost k sociální skupině. Více viz KALIBOVÁ, Klára. Násilí z nenávisti rasismus a média. Praha: In Iustitia, 2011, s. 12.

je definice provedena prostřednictvím hmotněprávní úpravy v TZ, jelikož to přináší ty problémy, že OČTŘ neumí či nechtějí řádně kvalifikovat trestnou činnost.⁷³

V návaznosti na výše uvedené však podotýkám, že jeden z respondentů nespatřuje v definici zvlášť zranitelné oběti a dostupnosti odborné péče problém, jelikož uvádí: „Odborná pomoc ze strany sociálních služeb, mezi které patříme, je poskytována všem bez rozdílu bezplatně. Dovolit si ji tedy mohou všichni.“⁷⁴

V souhrnu musím konstatovat, že definice zvlášť zranitelné oběti není bezchybná. Problémy se v praxi vyskytují zejména v souvislosti s diskreční pravomocí OČTŘ, ale také v souvislosti s definicí zvlášť zranitelné oběti za užití odkazu na jednotlivé skutkové podstaty trestných činů. Obojí způsobuje, že není některým obětem přiznáván status zvlášť zranitelných obětí, přestože splňují zákonné podmínky, a jsou jim tak upírána s tímto statutem spojená práva. Následkem takového jednání jsou situace, kdy se pro oběti stane odborná péče nedostupná, což považuji za tristní zejména s ohledem na význam právního zastoupení obětí v trestním řízení, o němž hovořím na začátku této podkapitoly. Dalším neopominutelným problémem této oblasti je nenaplnění požadavků Směrnice. I přesto, že ne všichni dotazovaní spatřují v praxi v této oblasti problémy, osobně mám za to, že definice zvlášť zranitelné obětí si žádá legislativní úpravu a korekci. Nedostupnost odborné pomoci je považuji za závažný problém, navíc jde zjevně o v praxi se často vyskytující jev, který by v dnešní době neměl být přehlížen.

3.2 K právu obětí na informace dle dílu druhého ZOTČ

„Potřeba informací o právech, jež oběti náleží, je pro oběti trestných činů klíčová a může být často i silnější než často vyzdvihovaná potřeba profesionální sociální a psychologické péče.“⁷⁵ Mám za to, že pro oběť, jež je řádně informována a zná své právy, bude zásadně snazší dosáhnout naplnění potřeby participace. Taková oběť se také bude cítit sebejistější v trestním řízení, a navíc si bude již od počátku vědoma možnosti využít doprovodu důvěrníka apod., bude si také vědoma možnosti obrátit se na organizace poskytující pomoc. Nesprávné poučení oběti o jejich právech způsobuje problémy hned na počátku trestního řízení. Domnívám se však, že přestože je řádné poučení oběti klíčovým aspektem procesu vyrovnávání se s následky trestného činu, lze považovat praktickou aplikaci druhého dílu ZOTČ za nejvýraznější nedostatek poskytování pomoci celkově.

⁷³ Respondent zastupující In Iustitia v rozhovoru ze dne 17. února 2021.

⁷⁴ Respondent zastupující BKB v písemném vyjádření.

⁷⁵ Respondent zastupující Restorativ v rozhovoru ze dne 23. února 2021.

Za nezbytné považují poukázat, že tři z respondentů mají za to, že některé povinné subjekty si nejsou vědomy, že jsou nositeli informační povinnosti. Typicky se jedná o zdravotnická zařízení. K tomu uvádí jeden z dotazovaných: „...*míra informovanosti není vysoká ani třeba v sociálních službách, kde pracovníci často vůbec netuší...*“⁷⁶

Jeden z nejzásadnějších problémů, na něž v rámci průzkumu poukázalo osm respondentů, je forma, jakou jsou oběti informovány. Informace jsou obětem předkládány formou několikastránkových formulářů, jež obsahují malým písmem vytištěný výčet zákonných ustanovení. Zároveň obětem často není dopřán dostatečný čas a adekvátní prostředí k seznámení se s obsahem poučení a často jim dokumenty nejsou poskytnuty ani k prostudování doma. Ze zkušeností dotazovaných také vyplývá, že ústně nejsou práva obětem většinou vysvětlována vůbec. Není tak v silách obětí se se svými právy řádně seznámit. Nadto jeden z respondentů poukazuje na rozdílnou kvalitu poučení jednotlivých pracovníků povinných subjektů, když pracovník, jenž se domnívá, že oběť nehovoří pravdu, nebo jej tíží předsudky, neposkytne stejně kvalitní poučení jako pracovník řádně vzdělaný, vyškolený a bez předsudků. Formálně tedy sice oběť informována je, nicméně mám za to, že materiálně informační povinnost tak, jak je ZOTČ vyžadována, není naplněna. Ztotožňuji se však zároveň s tvrzením tří respondentů, že není možné z hlediska časového ani personálního vyžadovat po povinných subjektech, aby oběti detailně seznamovaly s veškerými právy, jež jim náleží.

Rozhovory ukazují, že odborníci považují za vhodné změnit formu, již jsou oběti o svých právech a možnostech informovány. Pět respondentů shodně uvádí, že by v rámci své praxe nejvíce ocenili, kdyby povinné subjekty předaly kontakty na konkrétní organizace působící v dané oblasti, které by obětem poskytly podporu a v případě nejasností je s právy seznámily detailněji. Zároveň dle jejich názoru však není dostatečným pouze odkaz na registr poskytovatelů pomoci. V souvislosti s tímto rozhovory ukázaly, že klíčovou je také spolupráce mezi OČTŘ a organizacemi poskytujícími pomoc, když díky této spolupráci je dosažitelné předávání kontaktů na lokální organizace. K tomu i jeden z respondentů dodává: „...*když policejní systém neumožňuje rozšířit znění formulářů, pořád je umožněna angažovanost lidí předat oběti papír s kontakty, na které se v daném místě může obrátit...*“⁷⁷

Z výše uvedeného jasně vyplývá, že oběti jsou se svými právy seznamovány písemně, formou několika listů papíru, na nichž jsou natištěna jednotlivá oprávnění, a i přestože zákon výslovně zakotvuje, že některé informace mají být obětem ústně vysvětleny, k takovému poučení v praxi nedochází. Problémem je také načasování poučení, případně neadekvátní

⁷⁶ Respondent zastupující Restorativ v rozhovoru ze dne 10. února 2021.

⁷⁷ Tamtéž.

zacházení s oběťmi ze strany poučujících. S respondenty zcela souhlasím v tom, že není možné, aby povinné orgány oběti detailně ústně vysvětlily veškerá její práva, to však není omluvou pro neplnění zákonem stanovených povinností. Mám za to, že oběť, která je řádně poučena o svých právech, se nachází v zásadně lepším postavení v rámci trestního řízení než oběť, která o svých právech neví. I přes časový tlak musí povinné orgány plnit řádně svou povinnost. Poučování oběti formou poskytnutí výčtu zákonných ustanovení považuji za nevhodné a domnívám se, že je žádoucí, aby byl oběti při prvním setkání s povinným orgánem předán kontakt na organizaci zabývající se pomocí obětem.

3.3 K právu obětí na ochranu před druhotnou újmou dle dílu pátého ZOTČ

Oběť může být sekundárně viktimizována svým okolím, svými blízkými, ale také OČTŘ v průběhu trestního řízení. Podle mého názoru je možné sekundární viktimizaci ve velké míře zabránit, je-li řádně využíváno institutů zachycených v díle pátém ZOTČ a dodržují-li pracovníci OČTŘ své povinnosti. To se však jeví velmi problematickým zejména v souvislosti se zacházením se zvláště zranitelnými oběťmi a chováním pracovníků OČTŘ celkově, s výslechy obětí a opatřeními, které je mají před sekundární viktimizací v jejich průběhu chránit či v případech ochrany oběti před setkáním se s osobou, již označila za pachatele⁷⁸.

Respondenti se shodují, že zásadním problémem v praxi je přístup pracovníků OČTŘ. Přestože se nedá tvrdit, že by jejich chování nikdy nedosahovalo kvalit ZOTČ vyžadovaných, z rozhovorů je zřejmé, že sekundární viktimizace obětí ze strany OČTŘ není ojedinělým jevem.

Ze zkušeností respondentů dále vyplývá, že pracovníci OČTŘ často nerespektují oběť, nerozumí chování traumatizované oběti, stavějí se k jejím projevům neodborně a používají výslechové metody, kterou nejsou pro danou situaci vhodné. Oběti jsou často stále vnímány toliko jako nositelé důkazu, jichž je třeba vytěžit, a to nehlédě na následky a práva, která jim náleží, a také beze snahy předcházet sekundární viktimizaci. K tomu jeden z dotazovaných uvádí: „*Je tam nátlak na oběť, nerespekt k její situaci a neporozumění jejímu chování, které může být v takové situaci nelogické...*“⁷⁹ Dva z respondentů také hovoří o rozdílném přístupu pracovníků OČTŘ v případě obětí, které jsou příslušníky menšin, a zmiňují se o svém přesvědčení o existenci institucionálního rasismu. Chování pracovníků OČTŘ způsobující sekundární viktimizaci obětí je často omlouváno jako taktika napomáhající odhalování trestné činnosti a zejména zkoumání věrohodnosti vypovědí obětí. OČTŘ by však podle respondentů

⁷⁸ či s osobou podezřelou, případně s osobou, proti níž se trestní řízení vede

⁷⁹ Respondent zastupující Nomia v rozhovoru ze dne 23. února. 2021.

měly tyto taktiky užívat obezřetně, jelikož necitlivý přístup vede k neohlašování trestných činů a nárůstu latentní kriminality.

Respondenti také poukazovali na vzrůstající agresivitu obhájců pachatelů. Mají za to, že je stále častějším jevem, že obhájci obětí viktimizují. Jeden z respondentů konkrétně uvádí, že: „*Obhájci velice často do oběti kopou, ale hodně se mi stává, že se takto chovají i soudci nebo přisedící...*“⁸⁰ Mám za to, že takové jednání je neomluvitelné, zejména s ohledem na právní vzdělání obhájců. Ti by v rámci svého stavu měli být obeznámeni se svými povinnostmi a se standardy, již ZOTČ zakotvuje. Neznalost není v jejich případě omluvitelná. Zde si také dovoluji odkázat na čl. 17 Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, jež zakotvuje povinnost advokátů jednat v soudním řízení poctivě, respektovat práva ostatních účastníků a chovat se k nim i k ostatním osobám zúčastněným na řízení tak, aby nebyla snižována jejich důstojnost.⁸¹ S ohledem na tento kontext si dovoluji říci, že sekundární viktimizace ze strany obhájců, soudců i přisedících je zcela nepřijatelná.

Bohužel jsou častými oběťmi sekundární viktimizace děti a zvláště zranitelné oběti celkově. Děti jsou, jak z rozhovorů vyplývá, často vyslyšány opakovaně, a přestože jsou využívány výslechové místnosti, chování vyslyšajících v nich bývá nevhodné, když příslušné orgány trpí nedostatkem řádně proškolených pracovníků. K tomuto jeden z respondentů sdělil svou zkušenost takto: „*Když jsem se snažil zjistit, jak mám postupovat, aby dětská oběť nemusela být vyslyšána opakovaně, bylo mi sděleno, ať hlavně oběť o ničem nepoučujeme, že to si policie zařídí sama a že není v silách té kolegyně zařídít, aby k opakování nedošlo.*“⁸²

Zvláště zranitelným oběťmi jsou jejich práva údajně často upírána, když typicky v případě zažádání o provedení výslechu osobou vybraného pohlaví, postačuje, aby příslušný orgán prohlásil, že taková osoba není dostupná a oběti nebude její právo dopřáno. Celkově považují respondenti za problémové, že instituty, jež mají oběť před sekundární újmou chránit, nejsou nárokové, resp. v dílu pátém ZOTČ nenalezneme mnoho institutů, které by zakotvovaly povinnost OČTR žádosti oběti (zejména nejde-li o oběť zvláště zranitelnou) vyhovět.

Institutem, jenž je v souvislosti s ochranou před sekundární viktimizací obětí, v průzkumu dotázanými ve čtyřech případech označován za v praxi problémový, je zabránění kontaktu oběti a osoby jí blízké s osobou, jež oběť označila za pachatele trestného činu dle

⁸⁰ Respondent, který je samostatným advokátem v rozhovoru ze dne 8. března 2021.

⁸¹ aktuální znění: usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, ve znění pozdějších předpisů.

⁸² Respondent zastupující Restorativ v rozhovoru ze dne 23. února 2021.

ust. § 17 ZOTČ, a to zejména stranou soudů. Zkušenost jednoho z respondentů je taková, že soudy zamítaly žádosti obětí o ochranu podle ust. § 17 ZOTČ s odůvodněním, že užití takového institutu není v daném případě potřeba, či je setkání důležité, aby se v průběhu jednání projevily emoce. Jiný respondent zase poukazuje na to, že častým argumentem obhajoby proti provedení výslechu formou videokonference, jež bývá častým prostředkem, jak zabránit kontaktu oběti s pachatelem, bývá také to, že její užití je zásahem do zásady bezprostřednosti a ústnosti, a oběti je následně její právo na základě takového argumentu upřeno. Já se však domnívám, že užití videokonference vyvažuje práva oběti na ochranu a práva, jež náleží obviněnému, když je pachatel stále v kontaktu s obětí, i když zprostředkovaně. Nemám za to, že by takový zásah do práv obviněného byl neoprávněný. Dále také bývá problémem, že OČTŘ sice zajistí zabránění kontaktu v průběhu úkonu, nicméně před ním a po něm již k ochraně nedojde, což blíže popisuje jeden respondent: „*Problém je, že oběť se s pachatelem setkává před a po úkonu, a to na chodbách. Tam dochází k problému.*“⁸³

ZOTČ poskytuje širokou škálu institutů, které napomáhají prevenci sekundární újmy a stanoví standardy zacházení s oběťmi ze strany OČTŘ. Rozhovory však poukazují na mnohé problémy. Problematické je zacházení s dětmi a zvláště zranitelnými oběťmi celkově, když jim často nejsou přiznávána práva, jež jim náleží. Objevují se i názory, že je rozdílně zacházeno s oběťmi, jež jsou příslušníky menšin. Dále dochází k hrubému a nešetrnému zacházení při výsleších a také k nucenému kontaktu obětí s pachateli. Mám za to, že zacházení s oběťmi by mělo dosahovat standardů vymezených ZOTČ bez ohledu na to, zda je oběť příslušníkem sociální menšiny, či ne. Rozdílné zacházení s osobami, jež přísluší k jisté menšině, je nepřijatelné v jakékoliv oblasti života. Je-li však tím, kdo s takovou osobou rozdílně zachází, sám OČTŘ, považují takové jednání skutečně za alarmující. Slušné a citlivé zacházení s dostatkem respektu by mělo náležet obětem bez výjimky. Zvláště zranitelným obětem nesmí být speciální práva, která jim díky tomuto postavení náleží, upírána. Není-li jim některého práva dopřáno, měl by být takový počin skutečně opodstatněný. Stejně tak je žádoucím změnit vnímání oběti OČTŘ pouze jako důkazního prostředku, jenž je třeba vytěžit bez ohledu na to, jaké následky to na oběť bude mít.

⁸³ Respondent vystupující za proFem v rozhovoru ze dne 28. ledna 2021.

3.4 K právu obětí na peněžitou pomoc dle dílu šestého ZOTČ

Účelem peněžitě pomoci, jak stanoví ust. § 25 odst. 1 ZOTČ a jak již bylo judikaturou opakovaně potvrzeno⁸⁴, je zmírnění zhoršené sociální situace, do níž se oběť dostala následkem trestného činu. Důležité tedy je, aby se oběti dostala peněžitá pomoc včas, v době, kdy oběť finanční podporu nejvíce potřebuje. O žádostech rozhoduje Odbor odškodňování Ministerstva spravedlnosti, který k tomu má podle ust. § 30 odst. 4 ZOTČ stanovenou lhůtu, v níž má povinnost rozhodnout. Dodržování zákonem stanovené lhůty pro rozhodnutí o žádostech a s tím související naplňování účelu peněžitě pomoci je však v praxi problémové.

Respondenti se shodují, že při rozhodování o žádostech dochází k nezákonným průtahům. Tři z dotazovaných se setkali i s řízeními, jejichž délka dosahovala i více než jednoho roku. Shodně tito respondenti uvádí, že trvá-li přiznání peněžitě pomoci takovou dobu, není obětem poskytnuta pomoc v době, kdy jí nejvíce potřebují k překlenutí ztížené sociální situace. V souvislosti s tímto respondenti poukazují na nedostatečnou personální kapacitu příslušného odboru, když počet pracovníků vyřizujících žádosti podle jejich názoru zásadně neodpovídá množství podaných žádostí.

Dále z rozhovorů vyplývá, že způsob vedení celého řízení a rozhodování o žádostech o přiznání peněžitě pomoci nefunguje v praxi adekvátně. Respondenti hovoří o špatných zkušenostech s přístupem pracovníků odboru odškodňování, když mají za to, že existuje-li sebemenší možnost oběti peněžitou pomoc nepřiznat, skutečně jí přiznána není, a to často i na základě velmi necitlivého až hrubého odůvodnění. Jeden z respondentů má za to, že pracovníci odboru odškodňování „*jen hledají možnost, jak peněžitou pomoc nepřiznat.*“⁸⁵

Dva z respondentů také poukazují na nezákonné kroky příslušného odboru, když je zamítavě rozhodováno, aniž by byl žadatel vyzván k doplnění důkazů podporujících jím tvrzené skutečnosti. Konkrétně jeden z respondentů uvádí: „*...jak mám dobré zkušenosti s policií i se soudy, tak s odborem odškodňování mám zkušenosti jen velmi špatné...nezájem, arogance, neempatie.*“⁸⁶

Oproti výše uvedenému však musím poukázat na názor jednoho z dotazovaných, jenž hovoří o dobré praxi odboru odškodňování při poskytování peněžitě pomoci obětem sexuálních trestných činů. I tento respondent však podotýká, že v případě obětí jiných trestných činů,

⁸⁴ srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. ledna 2019, č. j. 9 As 423/2018-29 nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. září 2018, č. j. 10 As 120/2018-31.

⁸⁵ Respondent zastupující In Iustitia v rozhovoru ze dne 8. února 2021.

⁸⁶ Tamtéž.

zejména v případech, kdy je nutné hlubší zkoumání, dochází v řízení ke skutečně zásadním průtahům.

S ohledem na výše uvedené lze říct, že přestože je zákonná úprava poskytování peněžité pomoci obětem velmi precizní, a dokonce zakotvuje i zákonnou lhůtu, v níž musí příslušný odbor o žádosti rozhodnout, je běžné, že řízení trvá i několikanásobně déle. Zároveň z praktických zkušeností respondentů vyplývá, že v rámci posuzování žádostí tíhnou pracovníci příslušného odboru často k hrubému odůvodňování zamítavých stanovisek, navíc panuje mezi respondenty názor, že kdykoli existuje, byť jen minimální možnost nárok zamítnout, bude takto skutečně rozhodnuto.

3.5 K míře informovanosti společnosti o právech obětí trestných činů

Reálné zlepšení postavení obětí trestných činů, poskytnutí rychlé a efektivní pomoci a ochrany pak záleží také na míře informovanosti oběti o jejích právech a možnostech jejich využití.⁸⁷ Mám za to, že informovanost společnosti může zásadně pomoci dosáhnout standardů, jež ZOTČ zakotvuje. Bude-li mít osoba jisté povědomí o svých právech v případě, že se dostane do pozice oběti trestného činu, bude v takovou chvíli lépe připravena, bude vědět, o jaká práva má možnost zažádat, a bude mít minimálně jistou představu o ochraně, jež jí v rámci trestního řízení náleží. V takovém případě je oběť méně ohrožena i za situace, kdy subjekt nesoucí informační povinnost neinformuje oběť řádně. Věřím tomu, že také sebejistota oběti v celém procesu bude v tomto případě dosahovat jiné úrovně než v případě obětí, které nemají o ZOTČ a práv v něm zakotvených povědomí.

Čtyři z respondentů v rámci rozhovorů poukazovali na to, že nízké povědomí společnosti o tom, že obětem náleží jistá práva, je jedním ze zásadních nedostatků poskytování pomoci obětem v praxi, a že nízká míra informovanosti se bohužel neobjevuje pouze v případě laické veřejnosti, ale také mezi veřejností odbornou, což úzce souvisí i s nenaplněním informační povinnosti ze strany povinných subjektů. Nemá-li totiž povinný subjekt sám znalost práv obětí, nemůže oběť řádně poučit.

Dotazovaní v souvislosti s tímto také poukazují na celkové vnímání obětí ze stran OČTŘ a jejich postavení v rámci trestního řízení. Podle jejich názoru je oběť stále na chvostu pozornosti OČTŘ, shodně se však domnívají, že se tato situace pomalu zlepšuje.

Domnívám se, že míra povědomí společnosti o tom, že obětem trestných činů náleží specifická práva, je skutečně nedostatečná, a to přestože ZOTČ je účinný již osmým rokem.

⁸⁷ PELC, Vladimír, DANKOVÁ, Katarína. Právní pomoc obětem trestných činů. Praha: CSSP, 2014, s. 28.

Je pro mě pochopitelné, že míra povědomí není tak vysoká u laické veřejnosti, zejména s ohledem na to, že si podle mého názoru většina z nás nechce připustit, že by se snad mohl stát obětí trestného činu a tím pádem nepovažujeme za důležité znát svá práva pro případ, že by se tak stalo. Za alarmující však považuji neznalost ze strany odborníků, zejména jedná-li se o osoby, které s oběťmi přímo pracují, a za naprosto nepřijatelné považuji neznalost ZOTČ a práv v něm zakotvených ze strany pracovníků OČTŘ.

3.6 Další praktické problémy poskytování pomoci obětem trestné činnosti

Zde uvádím některá další problémová témata, na něž bylo v rámci průzkumů poukázáno, a která považuji v rámci analýzy získaných informací za zásadní. V první řadě jde o postavení organizací poskytujících pomoc obětem trestných činů, na což poukázal jeden z respondentů. Podle něj neziskové organizace sice mohou zastupovat oběť v postavení poškozeného jako obecný zmocněnec v trestním řízení, nemohou však poskytovat právní pomoc dle ZOTČ. Právní služby za úplatu mohou poskytovat pouze advokáti. Pracovníkům s právním vzděláním z neziskových organizací by mělo být podle slov respondenta umožněno poskytovat právní pomoc obdobně jako advokátům. Já se s tímto názorem zcela ztotožňuji, když zapojení širšího spektra právníků by podle mého názoru zásadně zvýšilo dostupnost právní pomoci obětem. Vystupuje-li totiž nezisková organizace či právník pro ni pracující v postavení obecného zmocněnce, nemá na rozdíl od advokáta v trestním řízení nárok na odměnu za jednotlivé úkony právní služby. S tím se pojí i problematika zaměstnávání advokátů. Advokáti nesmějí vykonávat advokacii v zaměstnaneckém poměru s neziskovou organizací.⁸⁸ K tomu respondent konkrétně uvádí: „*Myslím si, že by to [zaměstnávání advokátů, pozn. autorky] vyhovovalo řadě neziskových organizací... i když totiž dáte advokátovi vysoký plat, pořád to firmu vyjde levněji, než platit jeho hodinovou sazbu.*“⁸⁹ Výše uvedené totiž dle zkušeností respondenta způsobuje zejména problémy ve financování právní pomoci obětem, když pro organizace není dostupné hrazení hodinových sazeb advokátům.

V neposlední řadě bylo v rámci průzkumu upozorňováno jedním z dotazovaných na problém, ke kterému v praxi dochází, jenž však nesouvisí se zněním ZOTČ, ale jde o problematiku obsaženou v TŘ, která nicméně oběť, resp. poškozeného zásadně ovlivňuje. V TŘ totiž absentuje možnost poškozeného podat odvolání v případě zprošťujícího rozsudku. Poškozený je v tomto případě odkázán podle ust. § 229 odst. 3 TŘ se svým nárokem do

⁸⁸ srov. ust. § 15 a § 15a ZA

⁸⁹ Respondent vystupující za In Iustitia v rozhovoru ze dne 17. února 2021.

civilního řízení a ztrácí kompletně možnost vývoj případu jakkoli ovlivnit. K tomu respondent dodává: „*Naprosto nesmyslné je, že poškozený má spoustu práv v přípravném řízení, relativně hodně práv v hlavním líčení, ale v momentě, když hlavní líčení skončí zproštěním, tak nemá žádná práva.*“⁹⁰

V souvislosti s tím poukazuje respondent na problém spočívající v tom, že je-li poškozený při uplatňování nároku na náhradu škody odkázán na civilní řízení, nemá na rozdíl od řízení trestního nárok na zatajení osobních údajů. Navíc do situace, kdy je se svým nárokem oběť odkázána do civilního řízení, se podle slov dotazovaného často dostává z důvodu, že soud nepředvolá poškozené včas, a ti takto pozbydou možnosti v trestním řízení uplatnit své právo v momentě, který je zákonem vyžadován, a jsou tak odkázáni na civilní řízení, kde uvedení osobních údajů bývá podle dotazovaného důvodem, proč se rozhodnou svého práva raději vůbec nedomáhat. K tomu respondent dodává: „*Máme klienta, pro něhož je takto civilní řízení naprosto nemyslitelné.*“⁹¹

3.7 K právní úpravě pomoci obětem trestných činů obecně

V závěru musím poukázat na skutečnost, že se všichni respondenti shodli na tom, že je ZOTČ kvalitně zpracovaný zákon, jenž skutečně pokrývá potřeby obětí trestných činů. Nikdo z respondentů se nedomnívá, že je v ZOTČ opominut nějaký institut, který oběti potřebují, a zároveň mají respondenti za to, že ZOTČ neobsahuje institut, jenž by byl zakotven nadbytečně. Jeden z respondentů dokonce uvádí: „*ZOTČ je dobře zpracovaný zákon... vyžaduje pouze drobné kosmetické úpravy.*“⁹² Problémy vidí respondenti zejména s praktickým uplatňováním jednotlivých institutů, k čemuž jeden uvádí: „*Nemyslím si, že by zákon měl nějaké zásadní nedostatky, jestli něco selhává, tak je to jeho následná aplikace.*“⁹³ S tímto názorem souhlasím, když mám za to, že ZOTČ poskytuje kvalitní právní základ pro pomoc obětem trestných činů, i když jeho znění není dokonalé a v některých oblastech si žádá úpravy, a to zejména pokud jde o definici zvláště zranitelné oběti, informační povinnosti a postavení organizací a advokátů v systému poskytování služeb obětem. Značnou část problémů však podle mého názoru nelze vyřešit pomocí úprav zákona, často je řešením pouze precizní naplňování povinností zákonem stanovených, a jak nezdědka podotýkali i sami respondenti, dlouhodobé a intenzivní školení a vzdělávání pracovníků OČTŘ, již se dostávají běžně do kontaktu s oběti trestné činnosti.

⁹⁰ Respondent vystupující za In Iustitia v rozhovoru ze dne 8. února 2021.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Respondent vystupující za organizaci proFem v rozhovoru ze dne 28. ledna 2021.

⁹³ Respondent zastupující Restorativ v rozhovoru ze dne 23. února 2021.

4 Doporučení a návrhy změn de lege ferenda

O tom, že ZOTČ přinesl do českého právního řádu pozitivní změny, nepochybuji. Kritika praktické funkčnosti zákona se však objevuje, již od jeho přijetí.⁹⁴ Na konkrétní nedostatky poukázala dokonce i evaluace neziskových organizací.⁹⁵ Na spoustu nedostatků upozorňovali respondenti rozhovorů, jak je popsáno v předcházející kapitole. Některé z nedostatků byly již novelizacemi vyřešeny, praxe však ukazuje, že zdaleka ne všechny.

4.1 Účel ZOTČ

V ZOTČ není výslovně zakotven jeho účel⁹⁶. Zde se ztotožňuji s názorem Jelínka, který vnímá tento trend jako poněkud paradoxní, neboť doktrína stále více inklinuje k tomu, že právní normy je nutné vykládat podle jejich skutečného účelu a smyslu i na úkor čistě jazykového výkladu. Účel navíc vede aplikujícího ke správnému výkladu a představuje vodítko pro řešení sporných případů.⁹⁷ Dle Gřivny vyplývá účel ZOTČ souhrnně z ustanovení tohoto zákona, primárně je jím zlepšení postavení obětí trestných činů mimo trestní řízení, zajištění citlivého zacházení s oběťmi ze strany OČTŘ a respekt k jejich důstojnosti, dále prevence před způsobením sekundární újmy a také zlepšení postavení poškozeného a jeho zmocněnce v trestním řízení.⁹⁸ Mám za to, že by v ZOTČ měl být výslovně zakotven jeho účel, a to zejména za účelem výkladu jeho jednotlivých ustanovení.

4.2 Vymezení zvlášť zranitelné oběti

První problematickou oblastí je přiznávání statusu zvlášť zranitelné oběti. Respondenti výše uvedených rozhovorů často poukazují na nevhodné vymezení zvlášť zranitelné oběti v ust. § 2 odst. 4 ZOTČ. Navíc mám za to, že aktuální definice neodpovídá ani vymezení zakotveného Směrnici v jejím čl. 22.

V první řadě musím poukázat na kritiku znění § 2 odst. 4 písm. b) ZOTČ, konkrétně co do části, ve které je stanoveno, že se zvlášť zranitelnou obětí rozumí osoba vysokého věku. Zde také Gřivna a Válková⁹⁹ poukazují na to, že vymezení konkrétní věkové hranice by přineslo

⁹⁴ JELÍNEK, Jiří, PELC, Vladimír. Zákon o obětech trestných činů – jeho nedostatky a možnosti řešení. Bulletin advokacie, 2015, č. 11, s. 19-23.

⁹⁵ LA STRADA ČESKÁ REPUBLIKA, Analýza zákona o obětech trestných činů, výstup analýzy ZOTČ z let 2014-2015.

⁹⁶ Svůj účel nicméně nevymezuje ani například TZ.

⁹⁷ JELÍNEK, Jiří, PELC, Vladimír. Zákon o obětech trestných činů – jeho nedostatky a možnosti řešení. Bulletin advokacie, 2015, č. 11, s. 19-23.

⁹⁸ GŘIVNA, Tomáš. In GŘIVNA, Tomáš a kol. Oběti trestných činů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 17 (ust. § 1).

⁹⁹ GŘIVNA, Tomáš, VÁLKOVÁ, Helena. Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. Trestněprávní revue, 2017, č. 9, s. 195-201.

vyšší míru právní jistoty, kdo je za takovou osobu skutečně považován. Já se však přikláním k argumentu Gřivny a Válkové poukazujícím na fakt, že v těchto případech může být stanovení konkrétní věkové hranice zavádějící, jelikož potřeba speciální ochrany vzniká až v důsledku jevů biologické či sociální povahy, které se dostávají u každé osoby individuálně v jiném věku.¹⁰⁰ Ve výsledku bych doporučila pevnou hranici nestanovit a nechat na úvaze a rozhodnutí OČTŘ, zda v konkrétním případě je věk oběti s ohledem na okolnosti případu důvodem pro přiznání statusu zvlášť zranitelné oběti.

Dále ZOTČ nad rámec Směrnice zužuje vymezení zvlášť zranitelných obětí v ust. § 2 odst. 4 písm. b), když Směrnice v čl. 22 odst. 3 hovoří o obětech se zdravotním postižením bez dalšího. ZOTČ však stanoví, že se za zvlášť zranitelnou považuje oběť postižená fyzickým, mentálním nebo psychickým handicapem nebo smyslovým poškozením, ovšem jen za předpokladu, že takové skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti. S tímto zúžením se neztotožňuji, neboť není nijak odůvodněno, a to ani v důvodové zprávě, a zakotvuje ochranu pro zásadně užší okruh obětí, než jaký vyžaduje Směrnice. Mám tedy za to, že v případě obětí se zdravotním postižením by jim měl být přiznáván status zvlášť zranitelných obětí bez jakýchkoli dalších omezení, kdy takové vymezení by odpovídalo i požadavkům Směrnice.

V neposlední řadě je problematické posuzování charakteru obětí spadajících pod ust. § 22 odst. 4 písm. c) ZOTČ. Toto ustanovení řadí mezi zvlášť zranitelné oběti pouze oběti trestného činu teroristického útoku dle ust. § 311 TZ, zatímco Směrnice hovoří o „*obětech terorismu*“. Mám za to, že vymezení ZOTČ neodpovídá ani v tomto případě požadavkům Směrnice, jelikož opomíjí další trestné činy související s terorismem, typicky trestný čin teroru dle ust. § 312 TZ. Zde je na místě zvážit užití legislativní zkratky „*teroristický trestný čin*“ zakotvené v ust. §129a TZ, kdy mezi teroristické trestné činy řadíme trestný čin teroru dle ust. § 312 TZ, teroristického útoku dle ust. § 311 TZ ale také trestný čin vlastizrady spáchané formou trestných činů teroru nebo teroristického útoku, jak stanoví ust. § 309 TZ. Mám však za to, že užití této legislativní zkratky není v souvislosti s definicí zvlášť zranitelné oběti vhodné, a to s ohledem na předmět ochrany jednotlivých skutkových podstat, kdy předmětem ochrany ust. § 309 je ústavní zřízení republiky, její územní celistvost, samostatnost nebo

¹⁰⁰ GRIVNA, Tomáš, VÁLKOVÁ, Helena. Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. Trestněprávní revue, 2017, č. 9, s. 195-201.

obranyschopnost a její základní politické, hospodářské a sociální struktury, nikoli ochrana lidského života a zdraví.¹⁰¹

Obdobně Směrnice v čl. 22 hovoří o „obětech obchodování s lidmi“, ZOTČ specificky řadí mezi zvlášť zranitelné oběti pouze oběti konkrétního trestného činu obchodování s lidmi dle ust. § 168 TZ. Já se nicméně domnívám, že účelem předmětného článku Směrnice bylo zakotvit poskytování speciálního zacházení obětem, jež skutečně utrpěly podobné zacházení nehledě na to, zda je tak OČTŘ skutečně posoudí či je klasifikují jako jiný trestný čin, když k problematice řádné kvalifikace obchodování s lidmi se Hronková¹⁰² vyjadřuje takto: „*Obchod s lidmi jako trestný čin má tolik znaků, které musí být naplněny a prokázány, že velmi často dojde k odsouzení za nižší trestné činy, protože je strach z toho, že by obchod s lidmi nebyl prokázán.*“¹⁰³ Celkově není dle mého názoru vhodné užití k definování zvlášť zranitelné oběti taxativního výčtu trestných činů. Zde by měl být ponechán OČTŘ prostor pro posouzení, zda daná oběť je skutečně obětí specifického druhu zavrženíhodného jednání nehledě na to, jak bude trestný čin následně v rámci trestního řízení kvalifikován.

Za problematiku považuji také posuzování charakteru obětí spadajících pod ust. § 2 odst. 4 písm. d) ZOTČ. V těchto případech byla zákonodárcem zvolena úprava, která tuto kategorii obětí činí závislou na konkrétních podmínkách, jež oběť činí zvlášť zranitelnou, resp. je na posouzení příslušného orgánu, zda status zvlášť zranitelné oběti konkrétní oběti přizná, nebo ne. Z prováděných rozhovorů vyplynulo, že v praxi dochází k situacím, kdy není tento status přiznáván obětem, které skutečně potřebují speciální zacházení. Mám za to, že aktuální právní úprava není zvolena vhodně, a nárok obětí trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, násilných trestných činů, trestných činů z nenávisli či trestných činů spáchaných ve prospěch organizované zločinecké skupiny na přiznání statusu zvlášť zranitelných obětí, by měl být postaven na roveň obětí vymezených v ust. § 2 odst. 4 písm. a) až c). Dosavadní praxe neprokázala, že by se diskreční pravomoc OČTŘ v tomto případě osvědčila.

¹⁰¹ RIZMAN, Stanislav. In ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3039 (ust. § 309).

¹⁰² Markéta Hronková je ředitelkou organizace La Strada Česká republika zabývající se zejména problematikou obchodování s lidmi a pracovního vykořisťování.

¹⁰³ CHALOUPSKÁ Markéta. Případů obchodování s lidmi v Česku přibývá, soudy je ale také více trestají [online]. iRozhlas.cz, 18. října 2014 [cit. 18. března 2021]. Dostupné na < https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pripadu-obchodovani-s-lidmi-v-cesku-pribyva-soudy-je-ale-take-vice-trestaji_201410180400_sbartosova >.

V souvislosti s výše uvedeným tedy navrhuji následující znění ust. § 2 odst. 4 ZOTČ:

(4) Zvlášť zranitelnou obětí se pro účely tohoto zákona při splnění podmínek uvedených v odstavci 2 nebo 3 rozumí

- a) dítě,*
- b) osoba, která je vysokého věku, pokud tato skutečnost může vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,*
- c) osoba, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením,*
- d) oběť teroristického trestného činu trestného činu souvisejícího s terorismem, zejména trestného činu teroristického útoku (§ 311 trestního zákoníku) nebo trestného činu teroru (§ 312 trestního zákoníku) a oběť trestného činu souvisejícího s vykořisťováním člověka, zejména trestného činu obchodování s lidmi (§ 186 trestního zákoníku),*
- e) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny.*

S přiznáváním statusu zvlášť zranitelné oběti se pojí i procesní problém. Není-li oběti přiznáno postavení zvlášť zranitelné oběti, nemá možnost se proti takovému rozhodnutí účinně bránit, když má pouze možnost v přípravném řízení podat žádost o přezkum postupu policejního orgánu dle ust. § 157a TŘ. Do doby, než bude o takové žádosti rozhodnuto, však oběť není v postavení oběti zvlášť zranitelné, a nemůže tak požívat práv s tím spojených. Zde se ztotožňuji s názorem Kalibové, která tvrdí, že bude-li oběti postavení zvlášť zranitelné oběti přiznáno později, odepření již porušených práv nepůjde zcela zhojit.¹⁰⁴ V této souvislosti je nezbytné poukázat na skutečnost, jež vyplynula z výše uvedených rozhovorů a která ukazuje, že nepřiznání statusu zvlášť zranitelné oběti úzce souvisí s dostupností odborné pomoci, když

¹⁰⁴ KALIBOVÁ, Klára a kol. Zákon o obětech trestných činů Praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb., (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR). Praha: In IUSTITIA o.p.s., 2016, s. 11.

respondenti vypovídali o zkušenostech, kdy se pro oběť z důvodu, že ji nebyl přiznán status zvlášť zranitelné oběti, stala odborná pomoc nedostupnou. S ohledem na to a na význam statusu zvlášť zranitelné oběti celkově, zejména s ohledem na široké spektrum práv, která zvlášť zranitelné oběti náleží¹⁰⁵, mám za to, že by mělo být nepřiznání takového statusu řádně přezkoumatelné, a to na základě stížnosti s odkladným účinkem, s tím, že přezkum by měl být prováděn dozorujícím či nadřízeným orgánem. Mám tedy za to, že je nutné takovou stížnost zakotvit do ZOTČ, a za tímto účelem navrhuji následující změnu ust. § 3 ZOTČ:

§ 3

Základní zásady

- 1) *Každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, je třeba považovat za oběť, nevyjde-li najevo opak nebo nejde-li zcela zjevně o zneužití postavení obětí podle tohoto zákona. Existují-li pochybnosti o tom, zda je oběť zvlášť zranitelnou, je třeba ji za zvlášť zranitelnou považovat. Na postavení oběti nemá vliv, pokud nebyl pachatel zjištěn nebo odsouzen.*
- 2) *Není-li oběť považována za zvlášť zranitelnou oběť, je proti takovému postupu přípustná stížnost, jež má odkladný účinek. Proti postupu policejního orgánu je stížnost podávána dozorujícímu státnímu zástupci. Proti takovému postupu státního zástupce je stížnost podávána bezprostředně vyššímu státnímu zastupitelství.*
- 3) *Policie České republiky, orgány činné v trestním řízení a další orgány veřejné moci, subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, poskytovatelé zdravotních služeb, znalci, tlumočníci, obhájci a sdělovací prostředky mají povinnost respektovat osobnost a důstojnost oběti, přistupovat k oběti zdvořile a šetrně a podle možností jí vycházet vstříc...*

4.3 Postavení organizací a advokátů v systému pomoci obětem trestných činů

Dle ust. § 6 odst. 2 ZOTČ mohou právní pomoc obětem za úplatu poskytovat pouze advokáti podle ZA. Dle důvodové zprávy k ZOTČ totiž nemá činnost akreditovaných subjektů nahrazovat činnost advokátů.¹⁰⁶ Navíc dle ust. § 14 ZA ve spojení s ust. § 15 ZA a ve spojení s ust. § 15a ZA nemůže organizace poskytující pomoc obětem trestných činů navázat s advokátem pracovní poměr. Tato kombinace zapříčiňuje situaci, kdy chce-li organizace oběti poskytnout právní pomoc a kvalitní právní zastoupení, musí buď sama navázat spolupráci

¹⁰⁵ Blíže vymezeno v podkapitole 2.3.1 této diplomové práce.

¹⁰⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

s advokátem jinou formou, nebo oběť odkázat na registr advokátů poskytujících právní pomoc obětem. TŘ sice umožňuje v ust. § 50, aby byl poškozený zastoupen zmocněncem, kterým je právnická osoba, nicméně tato poté nemá právo na odměnu za poskytnuté právní služby. To naráží na problém financování takové pomoci. Neziskové organizace nedisponují dostatečnými prostředky k tomu, aby advokátům hradily běžné hodinové sazby, ani aby poskytovaly právní pomoc bezplatně. Východisko z této situace vidím v následující legislativní úpravě ust. § 6 odst. 2 ZOTČ:

2) Právní pomoc obětem podle tohoto zákona mohou za úplatu poskytovat pouze advokáti a subjekty akreditované pro poskytování právní pomoci.

V souvislosti s tím je však nezbytné adekvátně upravit proces akreditace subjektů, které by právní pomoc obětem poskytovaly, kdy za vhodné považují, aby bylo ust. § 39 ZOTČ rozšířeno o zakotvení zvláštní akreditace pro poskytování právní pomoci a aby zároveň bylo zakotveno ustanovení, jež bude vymezovat podmínky, které by musel subjekt akreditaci požadující pro její získání splnit. Dále je nutná úprava ZA zakotvující výjimku, jež dovolí organizacím poskytujícím pomoc obětem trestných činů zaměstnávat advokáty. Bylo-li by advokátům umožněno vykonávat svou činnost v pracovním poměru s neziskovou organizací a bylo-li by těmto organizacím dovoleno poskytovat právní pomoc za úplatu obdobně jako advokátům, stala by se právní pomoc pro oběti znatelně dostupnější.

4.4 Právní úprava restorativních programů

Směrnice v čl. 12 zakotvuje povinnost států přijmout opatření na ochranu před sekundární a opakovanou viktimizací apod., které se mají uplatnit při poskytování služeb restorativní justice, a stanoví standard, jehož by tato opatření měla dosahovat při dodržení podmínek vymezených pod písm. a) až e). Pojem restorativní justice, jak je pojmám Směrnicí, je popsán v Doporučení Rady Evropy¹⁰⁷ jako jakýkoli proces, který umožňuje osobám poškozeným trestným činem a těm, kteří za toto poškození odpovídají, aby se na základě dobrovolného souhlasu aktivně zúčastnili vyřešení záležitostí vzniklých v důsledku trestného činu za pomoci školené a nestranné třetí strany.¹⁰⁸ Je tedy nepochybné, že pod pojem restorativní justice, jak jej chápe Směrnice, řadíme i restorativní programy vymezené ZOTČ.

¹⁰⁷ Doporučení CM/Rec(2018)8 Výboru ministrů členským státům o restorativní justici ve věcech trestních, přijato Výborem ministrů dne 3. října 2018 na 1326. setkání náměstků ministrů.

¹⁰⁸ Tamtéž.

ZOTČ však restorativní programy upravuje velmi stroze¹⁰⁹, když stanoví pouze to, že jde o jednu ze služeb, jež subjekty zapsané v registru poskytovatelů obětem trestných činů poskytují. Žádné bližší vymezení ZOTČ neuvádí, nestanoví ani žádné podmínky a standardy, kterých by restorativní programy měly dosahovat. Podle mého názoru tedy právní úprava restorativních programů v České republice neodpovídá požadavkům Směrnice a domnívám se, že je nezbytné doplnit právní řád o řádnou úpravu podmínek pro poskytování restorativních programů. Možným řešením je rozšíření ZOTČ o podrobnější úpravu restorativních programů, nicméně vzhledem k širokému spektru práv a povinností, jež jsou k zajištění řádného fungování restorativních programů nutné, nepovažuji toto řešení za vhodné. Jako zásadně vhodnější se jeví zakotvení zcela nového zákona, který bude podmínky restorativních programů upravovat, obdobně jako jsou upraveny podmínky pro mediaci dle ZOM.

4.5 Informování oběti

Jak vyplývá z provedených rozhovorů i z evaluace zákona¹¹⁰, představuje díl druhý nejspíše nejproblematičtější partii ZOTČ. Přestože je zákonná úprava vyčerpávající, odborníci se shodují, že praktická aplikace ani zdaleka nedosahuje požadovaných standardů.¹¹¹ Problém je nejen v načasování, kdy jsou informace oběti podávány nehledě na její psychický i fyzický stav, díky čemuž jsou tyto informace podávány často v momentě, kdy je oběť není schopná pojmout, ale také ve formě, kterou jsou informace podávány.

Informace poskytované Policií ČR, resp. policejním orgánem jsou obětem předkládány formou několika listů papíru s natištěným výčtem jednotlivých zákonných ustanovení. Tento způsob podle mého názoru rozhodně nenaplnuje požadovanou úroveň srozumitelného seznámení, jak je vyžadováno mimo jiné i právem oběti na informace zakotveném jako jedna ze základních zásad v ust. § 3 odst. 4 ZOTČ. Zda je plněna povinnost stanovená v ust. § 13 ZOTČ, která zakotvuje, jaké informace musejí být oběti poskytnuty ústně, je s ohledem na odpovědi respondentů velmi nejisté.

Za vhodné považuji poskytování informací písemnou formou, zejména proto, že tak má oběť možnost se k informacím vrátit později i opakovaně. Zvolila bych však takovou formulaci poučení, která je srozumitelná i pro laika, když za naprosto nevhodný považuji jen souhrn

¹⁰⁹ Více viz podkapitola 2.2.4 této diplomové práce.

¹¹⁰ LA STRADA ČESKÁ REPUBLIKA, Analýza zákona o obětech trestných činů, výstup analýzy ZOTČ z let 2014-2015.

¹¹¹ Např. KOZÁK, Vítězslav. Nad praktickými nedostatky aplikace zákona o obětech trestných činů. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 9, s. 210 nebo JELÍNEK, Jiří, PELC, Vladimír. Zákon o obětech trestných činů – jeho nedostatky a možnosti řešení. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 11, s. 22 či JÍLOVEC, Michal, KOZÁK, Vítězslav. Nad plánovanou novelou zákona o obětech trestných činů. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2016, č. 1, s. 73-74.

zákonných ustanovení. Zároveň je však dle mého názoru důležité, aby některá nejdůležitější práva byla oběti zdůrazněna a vysvětlena i ústní formou.

Podle mého názoru není cestou k dosažení požadované úrovně poskytování informací legislativní změna. Ustanovení upravující informační povinnost jsou vyčerpávající, je nutno upravit způsob, jakým je zákon aplikován. Jako zásadní v tomto směru považuji právě úpravu formulářů, prostřednictvím kterých jsou oběti poučovány.

Respondenti v rámci rozhovorů opakovaně zdůrazňovali důležitost poučení o existenci konkrétních organizací poskytujících pomoc obětem v dané lokalitě, nejlépe se současným předáním kontaktních údajů na tyto organizace. K významu pomoci ze strany odborných organizací se vyjadřuje i Pelc: *„Zejména s ohledem na speciální kvalifikaci pro jednání s oběťmi, vztah důvěry a znalost jejich právní, osobní, majetkové a rodinné situace mají pracovníci pomáhajících organizací nejlepší podmínky poskytnout obětem informace, a to v rozsahu a způsobem, který odpovídá jejich potřebám.“*¹¹² Mám za to, že je vhodné připojit k písemným poučením, jež jsou obětem předávána, dodatek, v němž budou uvedeny organizace, na které se oběť může v dané lokalitě obrátit.

Samotný dodatek však nemusí být dostačující, ideální by bylo, aby i jednotliví pracovníci povinných subjektů vedle poskytnutí informací písemně oběť i ústně poučili o existenci organizací a namotivovali ji k tomu, některou z organizací kontaktovat. Aktuálně je v ust. § 8 odst. 1 písm. b) ZOTČ zakotvena povinnost informovat oběť o subjektech poskytujících pomoc. Tyto informace však nespádají mezi ty, jež musí být oběti předány ústně. Domnívám se však, že by v zákoně měla být zakotvena povinnost oběť ústně seznámit s možnostmi obrátit se na organizace, které jí mohou poskytnout potřebné služby.

Důležité je však současné prohlubování spolupráce mezi organizacemi a subjekty nesoucími informační povinnost. Z rozhovorů vyplývá snaha ze strany organizací takovou spolupráci posilovat, když organizace předávají povinným subjektům informační letáky a brožury určené do rukou obětí. Žádoucí je, aby se tyto materiály skutečně dostaly k obětem a v případech, kdy povinný subjekt nedisponuje obdobnými prostředky, aby sám vynaložil snahu navázat spolupráci s organizací poskytující pomoc v dané lokalitě. Vedle toho vidím východisko také v šíření osvěty o existenci pomáhajících organizací, a to i mezi pracovníky povinných subjektů. Existují organizace specializované na oběti různých oblastí různé trestné činnosti. Je namístě, aby pracovníci, kteří budou obětem informace poskytovat, byli schopni

¹¹² PELC, Vladimír, DANKOVÁ Katarína. Právní pomoc obětem trestných činů. Praha: C SSP, 2014, s. 28.

oběť nasměrovat k získání pomoci od organizace, která je pro ni vhodná a která jí poskytne komplexní péči.

Dále zde musím poukázat na problematiku posledních dvou vět ust. § 13 ZOTČ, které upravují situace, kdy oběť prohlásí, že nechce být informována o svých právech. Zde souhlasím s Kalibovou, která má za to, že i předtím, než bylo v zákoně zakotveno právo nebýt informován, se oběti často omylem vzdávali práv, kterým nerozuměli a která jim byla interpretována jako administrativní zátěž, a to především v situacích, kdy byly tyto osoby traumatizovány a přijímání dalších informací pro ně bylo složité.¹¹³ Považuji za nezbytné nastavit jistý minimální standard poučení, které musí být oběti poskytnuto vždy. Zásadně mám za to, že by mělo být oběti vždy bez výjimky předáno písemné poučení o jejích právech, které však bude zpracováno srozumitelným způsobem. S takovým poučením se oběť může následně seznámit později, až se bude nacházet v lepším psychickém rozpoložení a v prostředí pro ni příjemném.

V návaznosti na výše uvedené navrhuji úpravu ust. § 13 ZOTČ následovně:

§ 13

Způsob, rozsah a forma poskytnutí informací

Oběť je třeba informovat srozumitelným způsobem se zohledněním jejího věku, rozumové a volní vyspělosti, gramotnosti a zdravotního stavu včetně psychického stavu; jednotlivé informace se oběti poskytnou v rozsahu, který odpovídá jejím konkrétním potřebám s ohledem na povahu a závažnost trestného činu. Informace podle § 8 odst. 1 písm. b), § 9 a § 10 odst. 1 musí být oběti poskytnuty v písemné i ústní formě. Informace podle § 10 odst. 2 musí být oběti poskytnuty alespoň písemně. Prohlásí-li oběť, že nechce být informována, orgány činné v trestním řízení jí přesto informace poskytnou písemnou formou; ústně vysvětlení neposkytnou, ledaže to je nezbytné k řádnému uplatnění práv poškozeného v trestním řízení. Prohlášení oběti o tom, že nechce být informována, může být kdykoliv vzato zpět; o tom musí být oběť poučena.

4.6 Další doporučení pro praxi

4.6.1 K délce řízení o přiznání peněžité pomoci

Přestože je v ust. § 30 odst. 3 ZOTČ stanovena lhůta, ve které je Ministerstvo spravedlnosti povinnost o žádosti o poskytnutí peněžité pomoci oběti rozhodnout, není v praxi

¹¹³ KALIBOVÁ, Klára a kol. Zákon o obětech trestných činů Praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb., (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR). Praha: In IUSTITIA o.p.s., 2016, s. 19.

dle výzkumu i dle evaluace zákona¹¹⁴ tato lhůta dodržována. S ohledem na účel peněžité pomoci vymezený v ust. § 25 ZOTČ, je v těchto případech prodlení s přiznáním peněžité pomoci nepřijatelné a při prodlení, které v některých případech dosahuje až několika měsíců, není tento účel vůbec možné naplnit. Z legislativního hlediska však není dle mého názoru lepšího řešení, než zakotvit lhůtu pro poskytnutí peněžité pomoci, zde je tedy na místě zvážit zejména to, zda je aktuální personální obsazení příslušného odboru dostatečné, případně, zda není na místě odbor personálně rozšířit.

4.6.2 K prevenci sekundární újmy

Jak plyne z rozhovorů, je další problematickou partií ZOTČ prevence sekundární viktimizace obětí dle dílu pátého ZOTČ. Z výzkumu vyplývá, že sekundární viktimizace ze strany OČTŘ bohužel není v praxi ničím výjimečným i přes precizní právní úpravu, jež zakotvuje nemálo institutů, které mají viktimizaci předcházet.

Častým problémem je nedostatečná ochrana oběti před setkáním s pachatelem trestného činu, jak plyne z rozhovorů i z kritiky ze strany odborníků.¹¹⁵ Mám za to, že v tomto případě není problém v nedostatečné právní úpravě, ale v aplikaci ust. § 17 ZOTČ konkrétními orgány. V tomto případě nezbyvá než připomenout, že toto právo obětí není vázáno na žádné speciální důvody na straně oběti a účel ustanovení směřuje k ochraně nejen v průběhu úkonu, ale i před ním a po něm. Ztotožňuji se s názorem organizace La Strada, že v zájmu lepší vymahatelnosti práv a posílení právní jistoty je vhodné zvážit jasnou formulaci podmínek, za kterých je možné žádosti oběti, zejména pak té, jež nespadá do kategorie zvlášť zranitelných obětí, o zabránění kontaktu s pachatelem nevyhovět, a to minimálně odkazem na důležité důvody, které tomu brání.¹¹⁶ Dále mám za to, že by měly OČTŘ dbát zvýšené pozornosti ve způsobu, jakým je zabránění kontaktu oběti s pachatelem prováděno, a to tak, aby k setkání skutečně nedocházelo ani před či po provedení úkonu nebo soudního jednání.

K sekundární viktimizaci často dochází při výsleších. Vyslýchající osoba často není dostatečně empatická, používá nevhodné strategie výslechu, má předsudky či oběť podezírá z uvádění nepravdivých skutečností, což se následně projevuje na jejím chování k oběti. Zde nelze než doporučit, aby byly osoby, jež výslechy obětí vedou, intenzivně a kvalitně

¹¹⁴ LA STRADA ČESKÁ REPUBLIKA, Analýza zákona o obětech trestných činů, výstup analýzy ZOTČ z let 2014-2015, s. 6.

¹¹⁵ Např. KOZÁK, Vítězslav. Nad praktickými nedostatky aplikace zákona o obětech trestných činů. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 9, s. 209-211. či LA STRADA ČESKÁ REPUBLIKA. Analýza zákona o obětech trestných činů, výstup analýzy ZOTČ z let 2014-2015.

¹¹⁶ LA STRADA ČESKÁ REPUBLIKA. Analýza zákona o obětech trestných činů, výstup analýzy ZOTČ z let 2014-2015, s. 9.

vzdělávány. Dovolím si zde také poukázat na etický kodex Policie České republiky¹¹⁷, který stanoví závazek chovat se důstojně a důvěryhodně a jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost. Věřím, že řídily-li by se osoby jednající s oběťmi zásadami kodexem stanovenými, bylo by požadovaného standardu ochrany obětí alespoň v minimální míře dosahováno. Dále je v této oblasti nutné zajišťovat, aby byla práva, jež obětem náleží, těmto obětem také skutečně dopřávána.

K prevenci sekundární újmy je nezbytné podotknout, že všichni respondenti zmiňovali, že vidí velké rezervy v povědomí policistů, soudců a dalších profesionálů o existenci ZOTČ a o právech obětí trestných činů celkově. V tomto dle mého názoru tkví základní problém péče o oběti. Považuji tedy za klíčové kvalitně a intenzivně vzdělávat policisty a všechny, kdo se dostávají do kontaktu s oběťmi trestných činů, a šířit osvětu i mezi laickou veřejností.

¹¹⁷ Znění etického kodexu Policie České republiky je dostupné na <<https://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>>.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo poskytnout čtenáři komplexní náhled do praxe v oblasti péče o oběti trestných činů, předložit teoretické objasnění práv obětí a zanalyzovat jejich uplatnění v praxi. Za tím účelem bylo nezbytné v první řadě vymezit, koho považujeme za oběť trestného činu a vylíčit rozdíly mezi obětí a poškozeným. Tyto dílčí aspekty jsem popsala společně se stručným vhledem do problematiky procesu viktimizace v první kapitole této diplomové práce. V následující kapitole jsem předložila stručné seznámení s jednotlivými právy, která jsou ve prospěch obětí v ZOTČ zakotvena. Poskytnout nejen analýzu jejich praktické aplikace, ale tato práva i teoreticky představit považuji v rámci této práce za podstatné zejména za účelem ujasnění, jaké instituty byly v rámci zpracování práce podrobeny bližšímu zkoumání a analýze a co je jejich podstatou. Jsem přesvědčena, že zpracování tohoto teoretického základu přispělo ke komplexnosti pohledu na pomoc obětem trestných činů, který jsem si vytyčila jako stěžejní cíl této práce. V rámci naznačené teoretické kapitoly jsem rovněž posuzovala, zda ZOTČ jako takový skutečně odpovídá potřebám obětí a předestřela jsem, jakým směrem se domnívám, že by měla v budoucnu právní úprava týkající se pomoci obětem trestných činů cílit.

Za klíčovou část diplomové práce považuji kapitolu třetí. V rámci této kapitoly analyzuji praktické zkušenosti odborníků, kteří se věnují pomoci obětem trestných činů v praxi. Za účelem získání dostatečného množství informací ke zpracování takové analýzy jsem uskutečnila devět rozhovorů, v nichž představitelé organizací odpovídali na tematické otázky týkající se zacházení pracovníků OČTŘ s oběti, předcházení vzniku sekundární újmy, dostupnosti odborné pomoci a aplikace ZOTČ celkově. Dovoluji si říci, že jsem díky rozhovorům získala obsáhlý přehled o praktické stránce pomoci obětem trestné činnosti a odkryla problematické aspekty této oblasti, které jsem následně popsala a podpořila argumenty jednotlivých respondentů ve třetí kapitole.

Na základě informací získaných z rozhovorů mám v první řadě za to, že ZOTČ obsahuje dostatečný právní základ pro instituty týkající se pomoci obětem trestných činů. Problémy však nastávají v jejich praktické aplikaci. První z problematických oblastí je vymezení zvlášť zranitelné oběti dle ust. § 2 odst. 4 ZOTČ. Status zvlášť zranitelné oběti přináší oběti mnoho zásadních práv, proto by jeho vymezení mělo být precizní. Aktuální znění této definice však nepovažuji za kvalitní zejména v souvislosti s diskrečním oprávněním umožňujícím OČTŘ status zvlášť zranitelné oběti konkrétní osobě nepřiznat, ale také v souvislosti s definicí zvlášť zranitelné oběti za užití odkazu na jednotlivé skutkové podstaty trestných činů.

Takové vymezení zvláště zranitelné oběti s sebou přináší problém nedostupnosti odborné pomoci, jelikož nárok na její přiznání bezplatně mají právě pouze oběti, kterým status oběti zvláště zranitelné náleží.

Dalším praktickým nedostatkem je poskytování informací obětem dle druhého dílu ZOTČ, když je informační povinnost ze strany povinných subjektů naplňována pouze formálně a z materiálního hlediska nedosahuje poučování standardů ZOTČ vymezených. Materiály, které k poučení oběti slouží, nejsou zpracovány odpovídající srozumitelnou formou, neodpovídají potřebám obětí, a přestože zákon stanoví povinnost poučovat o určitých právech obětí i písemně, v praxi k takovému poučení nedochází.

Problémy v oblasti praktické aplikace institutů, jež mají pomoci předcházet sekundární viktimizaci obětí, jsou vymezeny v kapitole 3.3. V praxi dochází k hrubému a nešetrnému zacházení při výsleších a k nucenému kontaktu obětí s pachateli, problematické je také zacházení s dětmi a zvláště zranitelnými oběťmi celkově, a navíc je v praxi obětem odepíráno využití práv, která jim náleží.

V procesu přiznávání peněžité pomoci obětem dle dílu šestého ZOTČ dochází k nezákonným průtahům, přestože ZOTČ stanoví maximální dobu, v rámci které má Odbor odškodnění Ministerstva spravedlnosti o žádosti o přiznání peněžité pomoci rozhodnout. Tomuto problému se detailněji věnuji v kapitole 3.4.

Dalším ze zjištěných problémů je velmi nízká míra povědomí laické i odborné veřejnosti o existenci ZOTČ a o právech obětí. Tato oblast je blíže popsána a rozebrána v kapitole 3.5. V rámci závěrečné části třetí kapitoly popisují další praktické problémy, když za nejdůležitější z nich považují aktuální postavení organizací poskytujících pomoc obětem trestných činů a advokátů v systému pomoci. V současné době organizace nemohou zaměstnávat advokáty. Zároveň tyto organizace sice mohou vystupovat v pozici zmocněnců obětí v trestním řízení, nicméně v takovém případě nemají nárok na odměnu za vykonané úkony právní služby, když právní pomoc za úplatu mohou poskytovat jen advokáti. Tato situace zásadně zhoršuje možnosti obětí získat kvalitní a dostupné právní zastoupení a zároveň celkově zapříčiňuje problémy financování právní pomoci obětem trestných činů.

Ve čtvrté kapitole se soustředím na způsoby řešení problémů, které v rámci tématu této diplomové práce považuji za nejzásadnější. V souvislosti s tím předkládám návrh legislativní úpravy ustanovení zakotvující definici zvláště zranitelné oběti tak, aby lépe odpovídala požadavkům Směrnice a zároveň lépe pokrývala potřeby obětí, když zároveň řeším legislativní úpravou i chybějící procesní úpravu možnosti obrany v případě nepřiznání statusu zvláště zranitelné oběti. Následně se vypořádávám s postavením organizací a advokátů poskytujících

služby obětem a navrhuji změnu v zákonech upravujících jejich postavení. Přestože se domnívám, že problém spočívající v nenaplňování informační povinností ze strany povinných subjektů nelze v plném rozsahu vyřešit legislativní úpravou, navrhuji drobnou změnu zákona i v této oblasti společně s praktickými návrhy, jak oběť informovat kvalitněji v souladu s jejími potřebami. Závěrem předkládám řadu praktických doporučení pro oblasti týkající se řízení o přiznání peněžité pomoci a prevence sekundární újmy. Co se týče těchto oblastí, mám za to, že není možné aplikační problémy vyřešit změnou legislativy, jelikož je zákon v těchto oblastech kvalitní, je pouze nezbytné, aby ze strany příslušných orgánů byl zákon precizně dodržován a aby jednotliví pracovníci postupovali v souladu se svými povinnostmi a v rámci etických norem, jimiž jsou vázáni.

Tato diplomová práce komplexně nahlíží na jednotlivé instituty pomoci obětem trestných činů a na problémy spojené s jejich praktickou aplikací. Považuji však za důležité upozornit, že s ohledem na omezený rozsah práce nebylo možné věnovat se veškerým zjištěným problémům detailně. Široké spektrum otázek spadajících do této problematiky vybízí k provedení rozsáhlého výzkumu a detailnějšímu rozboru jednotlivých problémů v akademických pracích i odborné literatuře.

Zdroje

Monografie

- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. 2. uprav. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 446 s.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Kriminální psychologie. Praha: Eurounion, 1998. 252 s.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra. Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese. Praha: Grada, 2007. 191 s.
- FIALOVÁ, Ivana. Management sociální práce se žáky základní školy II. Ostrava: Ostravská univerzita, 2005. 48 s.
- IACP VICTIM INSTITUT. What Do Victims Want? Effective Strategies to Achieve Justice for Victims of Crime. Výstup ze summitu obětí trestných činů, 1999. Publikováno v květnu roku 2020. 42 s.
- JANOTOVÁ, Magda. Mediace. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014. Právo a management. 152 s.
- JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou. Praha: Leges, 2009. Glosátor. 1360 s.
- KALIBOVÁ, Klára. Právo na právní pomoc a oběti předsudečné trestné činnosti. Praha: In Iustitia, 2018. 44 s.
- KALIBOVÁ, Klára. Násilí z nenávisti rasismus a média. Praha: In Iustitia, 2011. 67 s.
- KALIBOVÁ, Klára a kol. Zákon o obětech trestných činů Praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb., (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR). Praha: In IUSTITIA o.p.s., 2016. 51 s.
- KRISTKOVÁ, Veronika, LANGHANSOVÁ, Hana, MATIAŠKO, Maroš. Legislativní ochrana obětí trestných činů před druhotnou viktimizací a práva obětí na soukromí během trestního řízení Právní analýza a návrhy systémových změn. Brno: Liga lidských práv, 2007. 41 s.
- LA STRADA ČESKÁ REPUBLIKA, Analýza zákona o obětech trestných činů, výstup analýzy ZOTČ z let 2014-2015. 10 s.
- MEJSTRŮK, Vladimír. Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. 3. revid. vydání. Praha: Academia, 2003. 647 s.

- NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef. Kriminologie. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008. 527 s.
- PELC, Vladimír, DANKOVÁ, Katarína. Právní pomoc obětem trestných činů. Praha: CSSP, 2014. 68 s.
- ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a kol. Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. 194 s.
- TOMÁŠEK, Jan a kol. Rodinné skupinové konference. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. 119 s.
- TOMÁŠEK, Michal. Europeizace trestního práva. Praha: Linde, 2009. 464 s.
- VELIKOVSKÁ, Martina. Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe. Praha: Grada, 2016. 168 s.

Komentáře

- DURDÍK, Tomáš a kol. Zákon o obětech trestných činů: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 456 s.
- GRÍVNA, Tomáš a kol. Oběti trestných činů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. 791 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. 320 s.
- RIZMAN, Stanislav. In ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. 3632 s.
- ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. 4720 s.

Články

- BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Systém ochrany svědka a poškozeného v trestním řízení [online]. bkb.cz, [cit. 13. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/svedek-trestneho-cinu/system-ochrany-oznamovatele-svedka-a-poskozeneho-v-trestnim-rizeni/>>.
- BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Tisková zpráva Bílého kruhu bezpečí k evropskému dni obětí [online]. domacinasili.cz, 20. února 2018, [cit. 24. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.domacinasili.cz/duvernik-obeti-vstupuje-za-drive-zavrene-dvere/>>.

- BRABENCOVÁ Ladislava. Oběti trestných činů mají právo na důvěrníka, který nabídne pomoc [online]. jihlavske-listy.cz, 20. prosince 2019, [cit. 27. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.jihlavske-listy.cz/clanek27411-obeti-trestnych-cinu-maji-pravo-na-duvernika-ktery-nabidne-pomoc.html>>.
- CASSEL G. Paul. In Defense of Victim Impact Statements [online]. Ohio state journal of criminal Law, 2009 [cit. 28. ledna 2021]. Dostupné na <<https://core.ac.uk/download/pdf/159567859.pdf>>.
- GRĚVNÁ, Tomáš, VÁLKOVÁ, Helena. Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017. Trestněprávní revue, 2017, č. 9, s. 195-201.
- HERMAN, Judith L. The Mental Health of Crime Victims: Impact of Legal Intervention. Journal of Traumatic Stress. 2003, s. 159 - 166.
- CHALOUPSKÁ Markéta. Případů obchodování s lidmi v Česku přibývá, soudy je ale také více trestají [online]. iRozhlas.cz, 18. října 2014 [cit. 18. března 2021]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/pripadu-obchodovani-s-lidmi-v-cesku-pribyva-soudy-je-ale-take-vice-trestaji_201410180400_sbartosova>.
- JELÍNEK, Jiří, PELC, Vladimír. Zákon o obětech trestných činů - jeho nedostatky a možnosti řešení. Bulletin advokacie, 2015, č. 11, s. 19-23.
- JÍLOVEC, Michal, KOZÁK, Vítězslav. Nad plánovanou novelou zákona o obětech trestných činů. Časopis pro právní vědu a praxi, 2016, č. 1, s. 73-74.
- KOZÁK, Vítězslav. Nad praktickými nedostatky aplikace zákona o obětech trestných činů. Trestněprávní revue, 2015, č. 9, s. 209-211.
- POLICIE ČR. Pomoc obětem TČ, Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím [online]. policie.cz, [cit. 12. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.policie.cz/clanek/pravo-na-ochranu-pred-nebezpecim.aspx>>.
- POLICIE ČR. Pomoc obětem TČ, Právo na zabránění kontaktu s pachatelem [online]. policie.cz, [cit. 24. ledna 2021], Dostupné na <<https://www.policie.cz/clanek/pravo-na-zabraneni-kontaktu-s-pachatelem.aspx>>.
- POLMOVÁ, Olga. Právo oběti trestné činnosti na citlivé zacházení. Trestněprávní revue, 2009, č. 4, s. 113-114.
- RESTORATIVNÍ JUSTICE, Restorativní programy [online], restorativni-justice.cz, [cit. 4. ledna 2020]. Dostupné na <<https://restorativni-justice.cz/o-restorativni-justici/restorativni-programy/>>.

- RESTORATIVNÍ JUSTICE. O restorativní justici [online], restorativni-justice.cz, [cit. 23. března 2021]. Dostupné na <<https://restorativni-justice.cz/o-restorativni-justici/>>.
- SIROTKOVÁ, Markéta. Přibývá obětí žádajících zabránění kontaktů s pachatelem [online]. pmscr.cz, 22. srpna 2018, [cit. 24. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.pmscr.cz/aktuality/pribyva-obeti-zadajicich-zabraneni-kontaktu-s-pachatelem>>.
- ŠIMÁNOVÁ, Hana. Victim impact statement – právo oběti být slyšena [online]. pravni prostor.cz, 5. září 2016 [cit. 6. února 2021]. Dostupné na: <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/trestni-pravo/victim-impact-statement-pravo-obeti-byt-slyseno>>.
- THE VICTORIAN LAW REFORM COMMISSION. The needs of victims of crime [online] lawreform.vic.gov.au, 11. března. 2021 [cit. 23. března. 2021]. Dostupné na <<https://www.lawreform.vic.gov.au/content/13-needs-victims-crime#toc-what-are-victim-needs-VTUUq84J>>.
- VICHEREK, Roman. Oběti trestných činů a jejich práva. [online]. epravo.cz, 26. listopadu 2013 [cit. 3. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/obeti-trestnych-cinu-a-jejich-prava-92945.html>>.

Rozhovory

- Rozhovor ze dne 28. ledna 2021 s respondentem vystupujícím za proFem.
- Rozhovor ze dne 8. února 2021 s respondentem vystupujícím za In Iustitia.
- Rozhovor ze dne 10. února 2021 s respondentem vystupujícím za Restorativ.
- Rozhovor ze dne 17. února 2021 s respondentem vystupujícím za In Iustitia.
- Rozhovor ze dne 23. února 2021 s respondentem vystupujícím za Restorativ.
- Rozhovor ze dne 23. února 2021 s respondentem vystupujícím za Nomia.
- Rozhovor ze dne 1. března 2021 s respondentem vystupujícím za PMS Most.
- Rozhovor ze dne 8. března 2021 s respondentem, který je samostatným advokátem.
- Písemné vyjádření respondenta vystupujícího za BKB.

Legislativní dokumenty

- Důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

- Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 137/2001 Sb., zákon o zvláštní ochraně svědka a dalších osob, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 202/2012 Sb. zákon o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Mezinárodní smlouvy a dokumenty nadnárodního charakteru

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.
- Doporučení CM/Rec(2018)8 Výboru ministrů členským státům o restorativní justici ve věcech trestních, přijato Výborem ministrů dne 3. října 2018 na 1326. setkání náměstků ministrů.

Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. ledna 2019, č. j. 9 As 423/2018-29.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. září 2018, č. j. 10 As 120/2018-31.

Abstrakt (abstract)

Tato diplomová práce se zabývá pomocí obětem trestných činů. Cílem bylo nejen poskytnout teoretický souhrn práv, jenž obětem náleží, ale především odkrýt problematické aspekty poskytování pomoci obětem trestných činů v praxi a navrhnout jejich řešení. Analýza aktuální situace byla provedena zejména prostřednictvím rozhovorů s odborníky spolupracujícími s organizacemi, jež poskytují pomoc obětem trestných činů. Zjištěné problémy jsou blíže rozebrány v závěrečné kapitole, kde jsou také formulovány návrhy řešení ve formě legislativních změn a praktických doporučení.

This thesis is focused on assistance given to victims of crime. The aim was not only to provide a theoretical summary of the rights that belong to victims, but above all to uncover problematic aspects of providing assistance to victims of crime in practice and to propose solutions. The analysis of the current situation was carried out mainly through interviews with experts cooperating with organizations that provide assistance to victims of crime. The identified problems are discussed in more detail in the final chapter, where proposals for solutions in the form of legislative changes and practical recommendations are also formulated.

Klíčová slova (key words)

oběť trestného činu, poškozený, zvláště zranitelná oběť, pomoc obětem trestných činů, práva obětí trestných činů, viktimizace, organizace poskytující pomoc obětem trestných činů

victim of crime, injured party, particularly vulnerable victims, assistance given to victims of crime, victimization, organisations providing assistance given to victims of crime

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Pomoc obětem trestných činů – dotazník